

Hova fordulhatok?

Az áldozatsegítő központok helye és szerepe az áldozatsegítés rendszerében

Tartalomjegyzék

<i>I. Bevezetés.....</i>	<i>4</i>
<i>II. Problémafelvetés.....</i>	<i>6</i>
<i>III. Állami áldozatsegítő politika</i>	<i>7</i>
<i>IV. Az áldozatpolitika története és szereplői, különös tekintettel az ÁSK létrehozásának igényére.....</i>	<i>8</i>
<i>V. Fogalmi kérdések.....</i>	<i>12</i>
V.1. Az áldozat és a sértett fogalmának elhatárolása.....	13
V.2. Különös figyelmet igénylő áldozati kategóriák.....	15
<i>VI. Az áldozatsegítés rendszere</i>	<i>16</i>
VI.1. A területi áldozatsegítő szolgáltatások és támogatások bemutatása	18
VI.1.1. A kárenyhítés	19
VI.1.2. Érdekérvényesítés	20
VI.1.3. Azonnali Pénzügyi Segély	20
VI.1.4. Áldozati státusz igazolása	21
VI.2. Az ÁSK tevékenysége	21
VI.3. Az ÁSK és az esetkezelés folyamata	23
<i>VII. A problémamegoldó szervhez történő áldozatirányítás</i>	<i>29</i>
VII.1. Jelzőrendszeri tagságból eredő együttműködés	30
VII.1.1 Gyermekevédelmi jelzőrendszer	30
VII.1.2. A hozzátartozók közötti erőszak veszélyét észlelő jelzőrendszer	31
VII.1.3. A szociális krízishelyzetet észlelő jelzőrendszer	32
VII.2. Együttműködés a rendőrséggel	33
VII.3. Együttműködés a kormányhivatalokkal	34
VII.4. Az Áldozatsegítő Vonallal és a többi ÁSK-val való együttműködés.....	34
VII.5. További együttműködő partnerek.....	35
<i>VIII. Javaslatok, záró gondolatok</i>	<i>37</i>

<i>Irodalomjegyzék.....</i>	<i>40</i>
<i>Felhasznált jogszabályok</i>	<i>42</i>

I. Bevezetés

A világon számtalan gyermek, nő és férfi válik bűncselekmény áldozatává. Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (European Union Agency for Fundamental Rights, továbbiakban: FRA) 2021-es sajtóközleménye szerint az európaiak több mint egynegyede volt már zaklatás áldozata, és átlagosan egy év alatt 22 millió személyt ér fizikai támadás. A bűncselekmények áldozatai gyakran nehézségekbe ütköznek jogaik érvényesítése és gyakorlása során, emiatt tehetetlennek érzik magukat, sokszor pedig a bűncselekmények bejelentését is elmulasztják.¹ Ezeknek a problémáknak a megoldására kíván segítséget nyújtani az állami áldozatsegítő rendszer. Arra a kérdésre tehát, hogy „Hova fordulhatok?” az áldozatsegítő rendszer különböző alrendszerei jelentik a választ, melyet a dolgozatom következő fejezeteiben igyekszem bizonyítani.

Az áldozatsegítés olyan terület, mely a szűken értelmezett büntetőjog határain kívül esik. A büntetőjog fő célja a bűncselekmények elkövetőinek büntetőjogi felelősségre vonása és a speciális és generális prevenció elérése.² Ehhez képest az áldozatsegítés a sértettekkel foglalkozik, nekik nyújt segítséget, ezért a kriminológia területéhez kapcsolódik. Az áldozatsegítés fogalmát, legegyszerűbben úgy lehet meghatározni, hogy az olyan állami szolgáltatásokat jelent, amelyeket a bűncselekmények áldozataivá vált személyek részére nyújtanak.³ A 2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről (továbbiakban: Ást.) bevezetője alapján az áldozatsegítés célja, hogy az áldozatok társadalmi, erkölcsi és anyagi sérelmeit enyhítsék, a társadalmi szolidaritás és méltányosság elvei alapján. Az állami áldozatsegítő szervezetrendszert három, egymással nagyfokú együttműködésben működő alrendszer alkotja. Az áldozatsegítő vonal, az áldozatsegítő központok (továbbiakban: ÁSK) és a területi áldozatsegítő szolgálat közösen segítik az áldozatok elérését és az áldozattá válás kezelését igazságügyi szolgáltatási eszközökkel. A szervezetrendszer mindegyik tagja kiemelten fontos az áldozatsegítésben, azonban a területi kötöttség miatt mindhárom alrendszer bemutatása nem célja a szerzőnek.

Tudományos munkámat terepgyakorlattal kezdtem a lakóhelyemhez legközelebbi ÁSK-ban. Az itt eltöltött idő alatt volt szerencsém látni, ahogy minden egyes áldozattá vált

¹ Ld.: FRA. European Union Agency for Fundamental Rights. 2021. február 19-én, Bécsben kiadott sajtóközleménye. elérés útja: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/pr-2021-rights-survey-crime_hu.pdf (Letöltve: 2023. 10. 20.)

² Balogh Ágnes – Tóth Mihály: Magyar büntetőjog: Általános rész 375.

³ Kerezsi Klára – Kó József: A fiatalkorúak büntetőigazságszolgáltatásának hatékonysága 6.

személyen segítenek az ott dolgozó szakemberek. Az áldozatok kríziskezelése összetettségének feloldása és a segítő szervezetekkel való nagyfokú együttműködés jellemzi az ÁSK tevékenységét. Ezt a folyamatot szeretném bemutatni a dolgozatomban egyes fejezeteiben, megjelenítve különböző bántalmazó helyzeteket és megoldási lehetőségeket.

Az ÁSK szerepét és funkcióját az igazságügyi szolgáltatások rendszerében részletesen meghatározza az igazságügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos feladat- és hatásköréről szóló 362/2016. (XI.29.) Kormányrendelet (továbbiakban: Statutumrendelet). Az ÁSK fő feladata abban áll, hogy részletesen megismertesse az állampolgárokkal az áldozatsegítés rendszerét és szolgáltatásait, valamint együttműködjön az áldozatsegítésben szerepet vállaló társszervekkel.⁴ Ezáltal hozzájárul a bűncselekmények megelőzéséhez és a másodlagos áldozattá válás elkerüléséhez.⁵ Az ÁSK másik fontos szerepe az, hogy elősegítse az áldozatsegítő szolgáltatások hatékonyabb elérését⁶ és növelje az áldozatok elérésének esélyét.⁷ Az európai uniós jogi normák is meghatározó szerepet játszanak. A kormányzat célja, hogy 2026-ig minden megyeszékhelyen létrehozza az állami áldozatsegítő központokat.⁸

Az egyetemi tanulmányaim negyedik évében került sor a szociális jog előadásokra. Ott értesültem először az ÁSK fogalmáról és feladatairól. Korábban már foglalkoztam a büntető igazságszolgáltatás szerepével a bűnelkövető gyermekek nevelése vonatkozásában, amely hasonlóan közel állt az érdeklődési körömhöz. Úgy gondolom, társadalmi kötelezettségünk ezzel a témával foglalkozni, hiszen minden embertársunknak jár a segítség. Bízom benne, hogy a tudományos dolgozatommal szélesebb körben ismertethetem meg az áldozatsegítés fontosságát.

Ezért a dolgozatomban megírása során arra törekszem, hogy egy átfogó képet adjak az ÁSK helyéről és szerepéről az áldozatsegítés rendszerében. Célom, hogy a Pécsi ÁSK-nál végzett empirikus kutatásomban összegző tapasztalatainak megosztásával bemutassam és jól értelmezhetővé tegyem az ÁSK működését, kiemelten hangsúlyozva a krízishelyzet megszűnéséhez vezető egyedi intervenció fontosságát.⁹

⁴ Polt Éva: A kormányhivatal működése az áldozatsegítés terén 45.

⁵ Herke-Fábos Barbara Katalin: Az áldozatsegítő központok helye a gyermekvédelmi jelzőrendszerében – az áldozattá válás kezelése igazságügyi szolgáltatási eszközökkel. Családi Jog, Orac Kiadó 2023/4. 29-36.

⁶ Ld.: Az Áldozatsegítő Szolgálat tevékenységéről bővebben. Elérés útja: [Igazságügyi Információk \(kormany.hu\)](https://www.kormany.hu/hu/igazsagugyi-informaciok) (Letöltve: 2023. 10. 20.)

⁷ Herke-Fábos Barbara Katalin: Az áldozatsegítő központok helye a gyermekvédelmi jelzőrendszerében – az áldozattá válás kezelése igazságügyi szolgáltatási eszközökkel. Családi Jog, Orac Kiadó 2023/4.

⁸ Szijártó István: Állami áldozatsegítés: legjobb gyakorlatok a dél-dunántúli régióból. DOI: 10.38146/BSZ.2021.5.5. 799.

⁹ 2024.05.19.

II. Problémafelvetés

Dolgozatom központi kérdése: hova fordulhatok? A kérdés az egyént ért krízishelyzet kezelésére koncentrál. Az áldozatok magas látenciájából arra lehet következtetni, hogy sokan nincsenek tisztában személyes élethelyzetük súlyával és a segítségkérés lehetőségével. Jól szemlélteti ezt a megállapítást a 2019. december 15-én történt győri kettős gyermekgyilkosság. Annak ellenére, hogy a budapesti ÁSK-t 2017-ben, a miskolci és szombathelyi ÁSK-t 2018-ban létrehozták, a hálózatba szerveződés csak 2020-ban folytatódott. Ezért az a családon belüli erőszak áldozat édesanya sem tudott helyben segítségért fordulni, akinek volt férjét a bíróság az ügyészség és a büntetésvégrehajtási intézet előterjesztése ellenére feltételeken szabadságra bocsátotta és aki gyermekeiért a kapcsolattartási idő alatt aggódott.

Mi is történt valójában? Az anya december 13-án elvitte három gyermekét az apa győri otthonába több napos láthatásra, melynek ideje alatt folyamatosan tartották a kapcsolatot telefonon. Másnap este nyolc órakor beszélt az anya volt férjével, aki azt állította, hogy a nagyobb gyerekek már alszanak, a kicsi pedig tévét néz. A nő 15-én hívta a rendőrséget, mert csak a legfiatalabb gyermekével tudott beszélni telefonon. A jelentés ezután részletesen leírta, hogy a tizenhárom éves nevelt lányt és tíz éves fiát megfojtotta. Majd az azt követő napon – miután nem sikerült felvágnia az ereit – felakasztotta magát.¹⁰ Az igazságügyi miniszter által kezdeményezett vizsgálat jól szemlélteti az ÁSK tevékenysége kapcsán kialakított szintetizáló gyakorlatot, hiszen a problémára adott válasz nemcsak a büntető igazságszolgáltatás, hanem a magánjogi normatívák módosítását is érinti.¹¹ A történet in medias res bevezeti az olvasót az áldozatsegítés egy speciális szegletébe az érdeklődésének felkeltése érdekében. Az ÁSK tevékenységének értelmezéséhez azonban annak az áldozatsegítés rendszerében történő elhelyezése és a kriminológiai kötődés ismertetése elengedhetetlen.

¹⁰ Pintér Luca: Elkészült a miniszteri jelentés a győri kettős gyerekgyilkosságról. online elérés: https://index.hu/belfold/2020/01/09/elkeszult_a_gyori_kettos_gyerekgyilkossag_miniszteri_jelentese/?fbclid=IwAR3gJcURvIm9CTDrZ_NQImB46Xcb2rInkYy5U_XGIL_GZuBt84mHXjSLNF4 Letöltés ideje: 2024. 01. 31.

¹¹ Ld.: [Az IM jelentése a győri kettős gyermekgyilkosság igazságügyi vizsgálatának eredményéről.pdf \(misk.hu\)](#) Letöltés ideje: 2024. 01. 24.

III. Állami áldozatsegítő politika

Az állami áldozatsegítő rendszer kialakításában hangsúlyos szerepe van az áldozatsegítő politika prioritásainak. Az áldozatsegítő politika az állami büntetőhatalom gyakorlásának alkotmányos kötelezettségén alapul. Ezért az áldozatsegítő politika bemutatása során megkerülhetetlen az állam büntetőhatalmának vizsgálata. A demokratikus jogállamban az igazságszolgáltatás szervei, mint a büntetőhatalom kizárólagos létesítményei, felelősek az állampolgárok védelméért a bűncselekményekkel szemben. Az áldozatsegítő politika azt fejezi ki, hogy az állam méltányossági és társadalmi szolidaritás alapján igyekszik segíteni azoknak, akiket bűncselekményekkel szemben megvédeni nem tudott. Ebben a kontextusban a lényeges kérdés az, hogy a büntetőeljárás célja kizárólag az állam büntetőhatalmának gyakorlása, vagy a sértettek érdekei is előtérbe kerülnek az eljárás során.¹²

A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013–2023) szóló 1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat (továbbiakban Stratégia) a hatékony bűnmegelőzési politika kialakítása érdekében beavatkozási pontokat fogalmazott meg. A Stratégia 8.3. pontja foglalkozik a bűncselekmények áldozatainak segítésével, az áldozattá válás megelőzésével. A beavatkozási területekhez rendelt intézkedések időbeli hatállyal bírnak. A hatályos intézkedési csomagot a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia 2022–2023. évekre vonatkozó intézkedési tervéről szóló 1878/2021. (XII. 6.) Korm. határozat tartalmazza. A Stratégia szerint a kriminálpolitika napjainkra már felismerte, hogy az elkövetők alapvető emberi jogainak betartása mellett az áldozatok jogait is biztosítani kell. Az állam áldozatpolitikai feladatai, ezen belül áldozatsegítési kötelezettsége is, egyrészt az állami büntetőhatalom monopóliumából, másrészt a bűnmegelőzés alapjogi céljából és az állam azon kötelezettségéből ered, amely szerint az alapvető jogok tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelezettsége. Az állam alapjogvédelmi kötelezettsége magában foglalja, hogy pozitív intézkedésekkel gondoskodik az érvényesülésükhöz szükséges feltételek kialakításáról. Az állam nem lehet tétlen az olyan helyzetekkel szemben, amelyek az alapjogokat sértik, ilyen esetekben az összes rendelkezésére álló eszközzel mindig fel kell lépnie.

A kriminálpolitika részeként ma már az állam az elkövetők megbüntetése mellett lehetővé teszi, hogy más szempontok is érvényesüljenek, többek között a megelőzés és a helyreállítás. A helyreállító igazságszolgáltatás koncepciója tehát ebben az irányban hat, és arra sarkallja a demokratikus államokat, hogy elismerjék a bűncselekmények által sértetté, áldozattá

¹² Sömjen László – Zséger Barbara: Az állami áldozatsegítés rendszere és értékelése 73.

vált személyek jogos igényét arra, hogy segítséget kapjanak megváltozott élethelyzetükben. Az áldozat már nem csak tanúként jelenik meg, hanem olyan személyként, akinek pszichikai, fizikai és anyagi rehabilitációja, valamint társadalmi reintegrációja az egész közösség érdekét szolgálja. Ezért a mai büntetőpolitika egyik kiemelt feladata a bűncselekmények okozta károk csökkentése és az áldozatok szociális, erkölcsi és anyagi sérelmeinek enyhítése. Ezzel az állam kifejezi, hogy a társadalom szolidáris az áldozatokkal és elkötelezett a bűnözés negatív hatásainak kezelése mellett.

IV. Az áldozatpolitika története és szereplői, különös tekintettel az ÁSK létrehozásának igényére

A II. világháborút követően számos nemzetközi dokumentum született, amelyek az emberi jogok és az alapvető szabadságjogokat rögzítették.¹³ Ezek a dokumentumok kitértek az elkövetők jogaira, például a törvényes eljáráshoz való jogra, az emberi méltóság tiszteletben tartására, a jogorvoslathoz való jogra, az ártatlanság vélelemre, a védelemhez való jogra stb. Azonban a bűncselekmények áldozatainak jogai csak jóval később kerültek a nemzetközi jogalkotás középpontjába. Az Egyesült Nemzetek Szervezete (továbbiakban: ENSZ), az Európa Tanács és az Európai Unió az 1970-es évek második felétől kezdve hoztak létre dokumentumokat, amelyek az áldozatok helyzetével foglalkoztak, az ún. áldozatorientált (viktimológiai) irányzat megjelenésével. Ennek köszönhetően nőtt egyrészt az elkövető és az áldozat kiegyezésének, másrészt az okozott sérelem (akár az elkövető, akár az állam általi) jóvátétel jelentősége.¹⁴

Ezek a dokumentumok részben az áldozatok eljárásbeli és szociális jogait határozzák meg. Az utóbbi évtizedekben azonban egyre nagyobb hangsúlyt kapnak azok az elvárások, amelyek a bűncselekmények által okozott kár állami kompenzációját helyezik előtérbe. Az Európai Tanács 1983-as egyezménye például alapvető minimumelvárásokat és alapelveket fogalmaz meg a kártalanítás terén. Az Európai Unió Tanács által elfogadott 2004/81/EK irányelv pedig kötelezi a tagállamokat az állami kárenyhítési rendszerek működtetésére.

A 20. század második felétől a világon számos országban megjelent az áldozatsegítő szemlélet, amely alapjaként számos jogi érvényű dokumentumok és nemzetközi egyezmények

¹³ Lásd az Európai Tanács által 1950-ben elfogadott, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Római Egyezményt, és más regionális egyezményeket; továbbá az ENSZ által 1966-ban elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát

¹⁴ Görgényi Ilona: A viktimológia. In: Gönzöl – Korinek.- Lévai (szerk.) Kriminológiai ismeretek, 106.

megalkotásban és szervezetek létrehozásában öltött testet. 1983-ban az Európa Tanács által Strasbourgban elfogadott „Az erőszakos bűncselekmények áldozatainak kompenzációjáról” szóló európai egyezmény (*European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes*) rögzítette az erőszakos bűncselekmények áldozatainak kártalanításának alapelveit és minimumszabályokat határozott meg az aláíró tagállamok számára. Két évvel később, 1985-ben az A/RES/40/34. számú deklarációt adta ki az ENSZ, „A bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozatainak nyújtandó igazságszolgáltatás alapelveiről” címmel (az Áldozatok Magnachartája) megfogalmazva az áldozat fogalmát, ill. az áldozatok jogait.

1990-ben jött létre az Európai Áldozatvédő Fórum, annak érdekében, hogy elősegítse a bűncselekmények áldozatai számára biztosított szolgáltatások fejlesztését, a tisztességes és egyenlő kompenzációt minden áldozattá vált személy számára, nemi megkülönböztetés nélkül, valamint az áldozatok jogainak érvényesítését elősegítve. 1990. február 22-én az Európa Tanács közzétette a bűncselekmények áldozatainak chartáját, ezzel összefüggésben vált az a nap a Bűncselekmények Áldozatainak Európai Napjává. Az Európai Unió szemléletében középpontban áll az áldozatok alapjogainak szavatolása, különösen az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésük biztosítása, mely megjelenik az EU Alapjogi Chartájának 47. cikkében is. A sértett jogállásáról szóló 2001/220/IB tanácsi kerethatározat meghatározta az áldozat fogalmát, alapvető jogait és lehetővé tette a sértetteknek, hogy az elkövetőtől a büntetőeljárás során kártérítést követeljenek.¹⁵

A tagállamok áldozatsegítő rendszerei három típusba sorolhatók az alapján, hogy állami szerv vagy nem konzervatív szervek látják-e el a feladatokat, illetve hogy milyen finanszírozási forrásokból teszik azt. 2020-ban az Európa Unió Bírósága (továbbiakban: EUB) közzétette a 2020-25-re vonatkozó, az áldozatok jogairól szóló uniós stratégiáját, mely öt fő pontot határoz meg. Ezek:

- ❖ hatékony kommunikáció az áldozatokkal és biztonságos környezet nyújtása az áldozatok számára a bűncselekmény bejelentéséhez,
- ❖ a legkiszolgáltatottabb áldozatok támogatásának és védelmének javítása,
- ❖ az áldozatok kárenyhítéséhez való hozzáférés megkönnyítése,
- ❖ az összes releváns szereplő közötti együttműködés és koordináció megerősítése,

¹⁵Ld.: Infojegyzet. Országgyűlés Hivatala.
https://www.parlament.hu/documents/10181/63291245/Infojegyzet_2022_14_aldozatsegites%2C+aldozatvedelem.pdf/11dbf952-76fe-237e-d546-9c55346233ff?t=1663915822486 (Letöltve: 2023. 09. 27.)

❖ az áldozatok jogainak nemzetközi dimenziójának megerősítése.¹⁶

Magyarországon az áldozatsegítés rendszere viszonylag rövid múltra tekint vissza. Az Országos Közbiztonsági és Bünmegelőzési Közalapítvány 1998-ban jött létre, és kezdetben ellátta az áldozatsegítéssel kapcsolatos feladatokat.

A nemzetközi szervezetek dokumentumainak elveit, ajánlásait és célkitűzéseit elfogadva, 1999-ben Magyarország kormánya megalkotta az első, kifejezetten az áldozatok segítségével kapcsolatos állami feladatokról szóló hazai jogszabályt, a bűncselekmények áldozatai és hozzátartozóik védelme, káruk megtérülése, enyhítése érdekében teendő jogalkotási feladatokról és egyéb intézkedésekről szóló 1074/1999. (VII.7.) Korm. határozatot (továbbiakban: Kormányhatározat). A jogalkotó az áldozatok védelme terén hangsúlyozta az áldozatok megfelelő tájékoztatásának fontosságát, ideértve az elkövetők szabadulásáról szóló információk átadását, valamint a szociális, gazdasági és egészségügyi szolgáltatásokra való tájékoztatást. Emellett kihangsúlyozta az áldozatok emberi méltóságának tiszteletben tartását és az ehhez szükséges szakemberképzés fontosságát. A Kormányhatározat külön felhívta a figyelmet néhány speciális áldozati csoportra, mint például a prostitúcióra kényszerített illegális migránsok és az erőszakos bűncselekmények áldozatai, különös tekintettel a nőkre és gyermekekre. Az elérni kívánt célok érdekében a jogalkotó szükségesnek tartotta a büntető jogszabályok felülvizsgálatát. Ez a felülvizsgálat arra irányult, hogy lehetőséget teremtsen az áldozatok számára az elkövetővel szembeni enyhébb felelősségre vonásra és az általuk elszenvedett sérelem és anyagi kár jóvátételére.

A dokumentum az áldozatsegítő egyházi és társadalmi szervezetek támogatását is kiemelte, valamint az áldozatokkal foglalkozó hatóságoknál szakember-hálózat kiépítését és az áldozatok védelmével, segítségével kapcsolatos irányítási feladatok ellátására az Országos Bünmegelőzési Tanács (OBmT) létrehozását irányozta elő. A Kormányhatározat részletesen foglalkozott az állami kártérítéssel is, megállapítva azokat a súlyos, erőszakos bűncselekményeket, amelyek esetén az állam kártalanítást biztosított az áldozatok számára. Az állami kárenyhítési feladatok végrehajtására az Országos Közbiztonsági és Bünmegelőzési Közalapítványt bízták meg, amíg 2001-ben, a rendeleti szintű szabályozás megjelenéséig az említett Kormányhatározat alapján működött az állami kárenyhítési rendszer.¹⁷

¹⁶ Uo.

¹⁷ Sömjén– Zséger: Az állami áldozatsegítés rendszere és értékelése. 73.

A Stratégia 5.3-as fejezetétől statisztikai megállapításokat tesz a hazai bűnügyi adatokról. Ebből kiderül, hogy az összes bűncselekmény számát tekintve a hazai bűnözési helyzet az elmúlt évtizedekben összességében stagnálás jegyeit mutatta. Azonban megállapítást tesz arra is, hogy a stagnáláson belül lassú, de folyamatos növekedés tapasztalható az erőszakos és garázda bűncselekmények mutatóiban. Ez volt tapasztalható az elmúlt két-három évtizedben, viszont a folyamat 2002 és 2010 között felgyorsult. Gyakoribbá váltak a vagyon elleni, illetve az erőszakos bűncselekményei, ahol leginkább az idősek, a nők és a gyermekek tartoztak az áldozati körbe. A vagyon elleni, erőszakos bűncselekmények növekvő tendenciája nagyobb fokú áldozatvédelmi rendszer kialakítását vetítette elő.

Az Országgyűlés 2005-ben fogadta el az Ást.-t, annak érdekében, hogy enyhítse a bűncselekmények áldozatainak társadalmi, erkölcsi és anyagi sérelmét. Ezen törvény alapján a magyar kormány köteleességet vállal arra, hogy azoknak a természetes személyeknek, akiket nem sikerült megvédeni a bűncselekmények következményeitől, speciális szolgáltatásokat nyújtson az állami intézményrendszeren keresztül. 2011-ben Magyarország 6 hónapra átvette az Európai Unió (továbbiakban: EU) Tanácsának soros elnökségi tisztségét, és ebben az időszakban különösen fontosnak tartotta az áldozatsegítés területén történő európai uniós jogalkotást. A 2011. január 1-jén történt a kormányhivatalok felállásával lényeges változások következtek be az áldozatsegítés intézményi rendszerében. Az áldozatsegítő szolgálatok területi feladatait, ideértve az ügyfélfogadást és az elsőfokú ügyintézés a kormányhivatalok igazságügyi szolgálatainak áldozatsegítő osztálya végzi el. Ezáltal az áldozatok támogatása és segítése egy új intézményi keretbe került. Az állami szervek közreműködnek az áldozatok szükségleteinek kielégítésében. 2011. február 22-én elindult az Áldozatsegítő. 2012. áprilisától bővült a kárenyhítés rendszere egy törvénymódosításnak köszönhetően. Ettől az időponttól már a tulajdon elleni szabálysértések áldozatai is jogosultak az állami támogatásra. Az áldozatsegítés területén fontos szerepet játszik a 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (továbbiakban: Btk.) és az ahhoz kapcsolódó eljárásrend megújulása, mely 2013-ban lépett hatályba. Ebben az összefüggésben kiemelkedően fontos volt a sértetti jogok kiterjesztése és megerősítése, hogy az új jogszabályok a társadalom igazságérzetével összhangban legyenek.¹⁸ Az Igazságügyi Minisztérium (továbbiakban: IM) az áldozatok jogainak hatékonyabb védelme és érvényesítése érdekében döntött az Áldozatsegítő Központok létrehozásáról. Az IM feladatkörébe tartozik az Emberi Jogok Európai Bírósága által hozott

¹⁸ A hazai áldozatsegítő rendszer fejlődéséről ld.: <https://vansegitsegitseg.im.gov.hu/tudjon-meg-tobbet/> (Letöltve: 2023. 10. 23.)

ítéletek és határozatok alapján az államot terhelő fizetési kötelezettségek kielégítése. A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény alapján az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítást az állam viseli. Az IM széleskörűen terjeszti ki az áldozatok támogatását és védelmét célzó szolgáltatások hálózatát sz ország egész területén.¹⁹

Az áldozatsegítés rendszerének fejlesztésében nagy áttörést jelentett az 1645/2019.(XI.19.) Kormányhatározat, amely hosszú távú célt tűzött ki. Mégpedig azt, hogy az ÁSK országos hálózattá szerveződjön, hogy minden vármegyében elérhető legyen. Rövid távú célként pedig az „opt out” állami áldozatsegítési rendszer kialakítását és egy médiakampány indítását fogalmazta meg az áldozatok szélesebb körű elérése érdekében. Az első ÁSK 2017. június 22-én nyitotta meg kapuit Budapesten. Ezt követően 2018-ban további központok nyíltak Miskolcon és Szombathelyen, majd 2020-ban Pécsen, Szegeden és Kecskeméten, 2021-ben pedig Veszprémben, Szolnokon és Nyíregyházán.

Az IM 2020-ban „Az Áldozatsegítés Évét” hirdette meg, mely során számos kommunikációs és média kampányt indított annak érdekében, hogy felhívja a lakosság figyelmét a segítség elérhetőségére. Ezen kezdeményezés részeként létrejött a www.vansegitseg.hu áldozatsegítési portál, valamint a közösségi médiából is megismerhetővé vált az ÁSK.²⁰

2022-ben újabb központot nyitottak Debrecenben és Egerben. A hálózatfejlesztés tervezett befejezése 2025-re várható, amikor az ÁSK szolgáltatásai a fővárosban és minden vármegyében elérhetővé válnak.²¹

V. Fogalmi kérdések

Ahhoz, hogy mélyrehatóan foglalkozni tudjunk az ÁSK működésével és az általa nyújtott segítséggel, tisztában kell lennünk azzal, hogyan határoljuk el az áldozat és a sértett fogalmát. Kitérek arra is, mely személyek tartoznak a különösebb figyelmet igénylő csoportok közé. Valamint, hogy kik azok, akik nehezebben birkóznak meg azzal a helyzettel, amikor

¹⁹ Dávidné Hidvégi Julianna: Az áldozatsegítő szerep és ami a szerepben maradáshoz szükséges 11.

²⁰ A hazai áldozatsegítő rendszer fejlődéséről ld.: <https://vansegitsegitseg.im.gov.hu/tudjon-meg-tobbet/> (Letöltve: 2023. 10. 23.)

²¹ Az IM célkitűzései az ÁSK működésével kapcsolatban ld.: <https://www.parlament.hu/irom41/16118/adatok/fejezetek/10.pdf> (Letöltve: 2023. 10. 24.)

szembe kell nézniük az áldozattá válásukkal, annak következményeivel és a támogatási formák igénybe vételével kapcsolatos problémákkal.

V.1. Az áldozat és a sértett fogalmának elhatárolása

Az Ást. 1.§ (1) bekezdésének meghatározása szerint *áldozat a bűncselekmény sértettje, és az a természetes személy, aki a bűncselekmény közvetlen következményeként sérelmet, így különösen testi vagy lelki sérülést, érzelmi megrázkódtatást, illetve vagyoni kárt szenvedett. Az áldozatsegítő támogatások szempontjából tehát áldozat lehet:*

- ❖ a sértett,
- ❖ és az a természetes személy, aki a bűncselekmény közvetlen következményeként szenvedett sérelmet.²²

Az áldozati minőség fogalmi meghatározásában tehát egyértelmű utalást látunk arra, hogy a normasértésnek a sértetten kívül más személy is elszenvedője lehet. Ennek az összefüggésnek lehet szemléletes példája témánk szempontjából a családon belüli erőszak dinamikájának vizsgálata. Büntető eljárásjogi pozíciót nem kap a gyermek ebben az esetben. A bűncselekmény vagy cselekménysorozat következtében (közvetlen következményeként) azonban maga is testi vagy lelki sérülést szenvedhet el, lelki megrázkódtatás érheti.

A sértett egy speciális jogi kifejezés. amely a büntető igazságszolgáltatás területéről származik. A 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (továbbiakban: Be.) definíciója szerint *„sértett az, akinek jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette”*. Az Ást. 1. § (1) bekezdése alapján áldozat a Magyarország területén elkövetett bűncselekmény és a Magyarország területén elkövetett tulajdon elleni szabálysértés természetes személy sértettje, valamint az a természetes személy, aki a Magyarország területén elkövetett bűncselekmény vagy a Magyarország területén elkövetett tulajdon elleni szabálysértés közvetlen következményeként hátrányt, így különösen testi vagy lelki sérülést, érzelmi megrázkódtatást, illetve vagyoni kárt szenvedett el. A viktimológia az „áldozat” kifejezést használja²³, míg a büntetőjog a „más” vagy „valaki” kifejezéseket²⁴ alkalmazza ezen személyekre. Az angol nyelvű jogi szövegekben a „victim” szó használatos, ami mind a sértettet, mind az áldozatot jelenti. Azonban fontos megjegyezni, hogy a kriminológiában az áldozat kifejezés személyre

²² Sömjéni – Zséger: Az állami áldozatsegítés rendszer és értékelése. 80.

²³ Barabás Andrea Tünde: Áldozattá válás. 12-18.

²⁴ A Btk. egyes szakaszaiból példálózva: „Felbújtó az, aki mást (...), Nem büntetendő (...), illetve más vagy mások (...)/ Aki haszonszerzés céljából valakit (...), (...) arról, hogy valaki megsérült-e, (...)

vonatkozik, míg a büntetőeljárásban a „sértett” fogalom magában foglalhat természetes és jogi személyeket is, bár a jogszabályok gyakran személyre utalnak az „aki” és „valaki” kifejezések használatával.

Az áldozat és a sértett kifejezések ahogy láttuk, nem feltétlenül azonos jelentésűek, és nem mindig vonatkoznak ugyanarra a személyi körre. Görgényi Ilona szerint sem lehet az áldozat és a sértett kifejezéseket szinonimaként használni.²⁵ Például az ENSZ New Yorki Egyezményben a prostituáltakat is áldozatnak tekintik, és a betöréses lopások gyermekkorú áldozataira is utalnak. Azonban kérdéses, hogy mely nemzetközi dokumentum szövegét fogadjuk el az „áldozat” fogalma tekintetében. Az ENSZ 1985. évi Deklarációja az áldozat fogalmát sokszor tágabbnak tekinti, mint a sértettét. Nemcsak a bűncselekmények áldozatairól beszél, hanem a hatalommal visszaélés áldozatairól is, és kiterjeszti azt a közvetlen családtagokra és azokra, akik segítették a sérelmet elszenvedett személyt vagy beavatkoztak az érdekében, és így ők maguk is áldozattá váltak. Az ENSZ 1985-ben egy deklarációt adott ki „az igazságszolgáltatás alapvető elveiről a bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozatai számára” (továbbiakban: Deklaráció), más néven az Áldozatok Magna Chartájának is nevezik, mely a bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozatainak nyújtandó igazságszolgáltatás alapelveiről külön definíciót tartalmaz a bűncselekmények áldozataira és a hatalommal való visszaélés áldozataira vonatkozóan.²⁶ Az Deklaráció szerint a bűncselekmények áldozatai azok a személyek, akik egyénileg vagy kollektíven szenvedtek sérelmet – beleértve a testi vagy szellemi (mentális) sérülést, érzelmi szenvedést, gazdasági veszteséget vagy alapvető jogaik lényeges korlátozását – olyan cselekmények (tevékenységek vagy mulasztások) által, amelyek sértik a tagállamok hatályos büntetőjogi normáit, beleértve azokat is, amelyek a hatalommal való büntetőjogilag értékelendő visszaélést tiltják.

Ugyanakkor az Európai Unió 2001. évi kerethatározata szűkebb körű áldozatfogalmat használ, mint a magyar sértett fogalma. Ez a kerethatározat csak természetes személyekre vonatkozik, míg a magyar jog szerint a sértett lehet jogi személy is. Emellett a kerethatározat szerint az áldozat az, aki valamely tagállam büntetőjogának megsértésével megvalósuló cselekmények vagy mulasztások közvetlen következményeként sérülést szenvedett, ideértve a fizikai vagy lelki sérülést, érzelmi szenvedést és gazdasági veszteséget.²⁷

²⁵ Görgényi Ilona: Ötletek a készülő áldozatvédelmi törvényhez - az áldozat büntető eljárásjogi helyzete de lege referenda, 2004. 105-131.

²⁶ Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power. General Assembly resolution 40/34, annex.

²⁷ 2001/220/JHA: Council Framework Decision of 15 March 2001 on the standing of victims in criminal proceedings

V.2. Különös figyelmet igénylő áldozati kategóriák

A Deklaráció 3. pontja megfogalmazza a diszkrimináció tilalmát. Ez azt jelenti, hogy a deklarációban foglalt rendelkezések mindenre alkalmazandók, függetlenül fajtól, színtől, nemtől, nyelvtől, kortól, vallástól, nemzetiségtől, kulturális meggyőződéstől, politikai vagy egyéb véleményről, születéstől vagy családi állapottól, etnikai vagy társadalmi származástól, valamint fogyatékoságtól. Ugyanakkor az áldozatok bizonyos csoportjai nagyobb fokú figyelmet igényelnek. Ilyen áldozati csoportot alkotnak például a nők, a gyermekek, az idősek, a fogyatékosok, a szexuális hatalommal visszaélés, illetve a családon belüli erőszak áldozatai, valamint az élet elleni bűncselekmények túlélői.²⁸

Európai Unió megközelítésben a viktimizáció szempontjából a nők, a gyermekek, a migránsok, a homoszexuálisok és a kisebbségben lévők tekinthetők sebezhetőbbnek.²⁹

A gyermekek különösen sebezhető voltát az ENSZ 1991. évi LXIV törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezménye (továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény) is deklarálja.

A fentiekben bemutatott áldozatok és a velük való esetleges segítségnyújtás kapcsolata igen változatos. Vannak, akik súlyos traumát, sérelmet vagy kárt szenvedtek egy bűncselekmény következtében, de nincs szükségük az azzal arányban álló segítségre, mivel erős támogató környezet veszi őket körül vagy saját erőforrásaik, rugalmasságuk és egyéb kedvező tényezők révén képesek megbirkózni a helyzettel és saját problémáikat megoldani. Mások viszont ugyanakkor súlyosnak érezhetik az áldozattá válást, még akkor is, ha objektív szempontok alapján kevésbé súlyos bűncselekmény áldozatai voltak. Ennek oka lehet a személyes sebezhetőség, az érzelmi reakciók, vagy akár a korábbi traumák miatt fokozott szükséglet a segítségre és a támogatásra.³⁰

Ezért fontos, hogy az áldozatsegítő szolgáltatások figyelembe vegyék az egyedi szükségleteket és reakciókat, valamint alkalmazkodjanak az áldozatok egyéni helyzetéhez. A segítségnyújtásnak rugalmasnak és egyénin igényekre szabottnak kell lennie annak érdekében,

²⁸ Guide for Policy Makers. On the Implementation of the United Nations Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power. 16.

²⁹ European Parliament resolution on the Commission communication to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee on crime victims in the European Union: Reflections on standards and action. (COM (1999) 349) C. pont

³⁰ Áldozatsegítés Európában. 2004. Az áldozatok segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló törvény előkészítéséhez készült tanulmányok, dokumentumok. dr. Rózsahegyi Zsuzsa (szerk.) Igazságügyi minisztérium Országos Bünmegelőzési Bizottság Titkársága. Budapest, 2005. 23.

hogy hatékonyan tudja támogatni az áldozatokat az általuk átélt nehézségek kezelésében és az esetleges helyreállításban.

VI. Az áldozatsegítés rendszere

Az áldozatsegítés rendszere nem három különálló pillér. A rendszer az együttműködésen, a feladatok összehangolásán alapul. A hatósági döntést igénylő és azt nélkülöző szolgáltatások rendszerébe becsatornázódik a másik két pillér feladatellátása és szakértelme.³¹ A témám rendszertani megalapozása szempontjából elengedhetetlen annak ismertetése, hogyan kapcsolódik az ÁSK tevékenysége a másik két pillérhez.

Az áldozatsegítő szolgáltatások rendszere a bűncselekmény, illetve tulajdon elleni szabálysértés következtében előállt krízishelyzetben levő személy megsegítésére koncentrált, míg a büntető igazságszolgáltatás fókuszja az elkövetők felelősségre vonására helyeződött át. Ezt a megállapítást támasztják alá Bárd Károly szavai: *„A sértett rég trónfosztott szereplője a büntetőjognak és az igazságszolgáltatás rendjének. Az eljárás hivatásos résztvevői végérvényesen eltulajdonították a közvetlenül érintettek konfliktusait... A büntetőjogi szankció elsődleges célja már rég nem a sértett kompenzációja, sem anyagilag, sem pedig lélektanilag.”*³² Az idézet arra hivatott rámutatni, hogy a büntetőeljárásban többnyire nem segítenek a sértettnek feldolgozni a bűncselekmény következményeit, illetve nem adnak információt arról, hogy milyen segítséget kaphatnak jogaik érvényesítése kapcsán. A büntetőeljárások fő célja a bűncselekmény elkövetésével vádolt személy felelősségre vonása, mely által a sértetti érdekek háttérbe szorulnak. Az áldozatsegítés rendszerében azonban az áldozatok szükségleteinek kielégítésére szolgál az egyénre szabott intervenció megválasztásával és a krízishelyzethez igazodó szolgáltatás igénybevételével.

A Statutumrendelet két szinten szabályozza az állami áldozatsegítő szolgálatok struktúráját és működését. Az igazságügyi miniszter által végzett áldozatsegítő szolgálat keretében működteti az Áldozatsegítő Vonalat és az Áldozatsegítő Központot, amelyek főként érdekérvényesítő szolgáltatásokat nyújtanak az áldozatoknak. A területi áldozatsegítő

³¹ Herke-Fábos Barbara Katalin: Az áldozatsegítő központok helye a gyermekvédelmi jelzőrendszerében – az áldozattá válás kezelése igazságügyi szolgáltatási eszközökkel. Családi Jog, Orac Kiadó 2023/4.

³² Bárd Károly: „Alkalmazott” viktimológia Észak-Ameriában, 21.

szolgálatokat (továbbiakban: TÁSZ) pedig a Kormány, az igazságügyi igazgatási, illetve a közigazgatási hatósági ügyekben a fővárosi és vármegyei kormányhivatalok járnak el.³³

Az Áldozatsegítő Vonal³⁴ 2011-ben kezdte meg működését. Ingyenesen, a nap 24 órájában, hétköznapiokon és hétvégén is egyaránt elérhető. Ez a vonal az áldozatoknak, az érdeklődőknek és a segítségkérőknek nyújt segítséget, tájékoztatást és tanácsadást a bűncselekmények áldozataival kapcsolatos jogokról és kötelezettségekről. Információt nyújt az elérhető támogatásokról, az igénylés feltételeiről és segít a számukra legmegfelelőbb megoldást megtalálni a felmerülő problémákra. Ha az áldozatnak nincs a tartózkodási helyének megfelelő ÁSK, akkor a vonal segítségével irányítják a legközelebbi területi ÁSK-hoz. Az Áldozatsegítő Vonal munkatársai a navigálásban is segítik az ügyfelet, ha a másik vármegyében lévő ÁSK megtalálásához útmutatásra lenne szüksége.³⁵

A területi áldozatsegítő szolgálatok hatósági hatáskörrel rendelkeznek és olyan támogatási formákat nyújtanak, amelyek hatósági döntést igényelnek, mint például az állami kárenyhítés és az azonnali pénzügyi segély. Ezenkívül támogatják az áldozatokat az érdekérvényesítésben, azaz hozzásegítik őket a szociális, egészségügyi és más támogatásokhoz, amelyek hozzájárulhatnak a bűncselekmény(ek) miatti sérelmek enyhítéséhez. A területi áldozatsegítő szolgálatok számos módon támogatják az áldozatokat; tájékoztatással, jogi tanácsadással, érzelmi segítségnyújtással és egyéb segítségnyújtási formákkal, melyekről az Ást. 4. § (2) bekezdése határoz. Tájékoztatni kötelesek az áldozatot továbbá azokról a lehetőségekről is, amelyek az áldozatsegítő szolgálat által nyújtott támogatásokon kívül vehetők igénybe. Beszélgetnek az áldozatokkal a másodlagos áldozattá válás elkerülésének a lehetőségeiről, valamint az egészségügyi ellátásokról és az igényelhető szociális ellátásokról.³⁶ Az egyszerű megítélési jogi ügyekre vonatkozóan az áldozatsegítő szolgálat jogi tanácsot nyújt az áldozatok számára. Az érzelmi segítségnyújtás a lelki egyensúlyi állapothoz járulhat hozzá. Lehetőség van az ellátórendszerben rendelkezésre álló – előzőekben nem nevesített – egyéb ellátási formák igénybevételére is abban az esetben, ha az áldozattal való találkozás és meghallgatás során feltárt személyes élet- és krízishelyzetek megoldására az ügyintéző úgy ítéli meg.³⁷

³³ Doszpoly Orsolya – Barta Gábor – Novák István – Patai Péter: A hazai áldozatsegítés rendszerének aktuális kérdései. 12.

³⁴ Telefonos elérhetőség: 06 80 225 225

³⁵ Kámán – Németh : Együttműködési megállapodások és megállapodás nélküli együttműködések 151.

³⁶ Herke-Fábos Barbara Katalin: Az áldozatsegítő központok helye a gyermekvédelmi jelzőrendszerében – az áldozattá válás kezelése igazságügyi szolgáltatási eszközökkel. Családi Jog, Orac Kiadó 2023/4.

³⁷ Polt: A kormányhivatal működése az áldozatsegítés terén 59-60.

Tekintettel arra, hogy a kutatásom központi témájaként választott ÁSK feladatellátása számos ponton kapcsolódik a területi áldozatsegítő szolgálatok tevékenységéhez, az egyes szolgáltatások és támogatási formák az általános leírason túl bővebb kifejtést igényelnek. Ezért a területi áldozatsegítés rendszerével az VI.1 pont alpontjai keretében részletesebben is foglalkozok.

Az áldozatsegítő rendszer harmadik pillére az ÁSK tevékenysége. A dolgozatomban címe, azaz „*Hova fordulhatok? Az áldozatsegítő központok helye és szerepe az áldozatsegítés rendszerében.*” is előrevetíti, hogy a hangsúlyt az áldozatsegítő rendszer szolgáltatási és támogatási formái közül az ÁSK tevékenységére helyezem és annak az emberközpontú intervenciónak a bemutatására törekszem, amely az ÁSK feladatellátását jellemzi az egyéni esetkezelésben és a rendszer további szereplőivel való összekapcsolódás folyamatában.

Az ÁSK elsődleges feladata az áldozatok egyéni szükségleteinek a krízishelyzetben álló kezelése. Emellett azonban segíti az áldozatsegítő szolgálatok szélesebb körben való elterjedését és ismertté tételét. Az ÁSK az áldozatok számára könnyen elérhető, az állami hatósági jellegű ügyintézésztől eltérő, rugalmasabb és az áldozatok bizalmát erősítő megközelítést alkalmaz a segítségnyújtás során. Az áldozatoknak nyújtott támogatások közül a tájékoztatás és az érzelmi segítségnyújtás kiemelkedő fontosságúak, mivel az áldozatok gyakran nem ismerik a jogaikat és a rendelkezésükre álló segítségnyújtási lehetőségeket. Az ÁSK szakemberei segítsenek az áldozatoknak megérteni a büntetőeljárást, annak menetét, a lehetőségeiket. Sokszor ugyanis az áldozatok nem ismerik ezeket a folyamatokat, lehetőségeket, ezért nélkülözhetetlen az ÁSK felvilágosító tevékenysége.³⁸

VI.1. A területi áldozatsegítő szolgáltatások és támogatások bemutatása

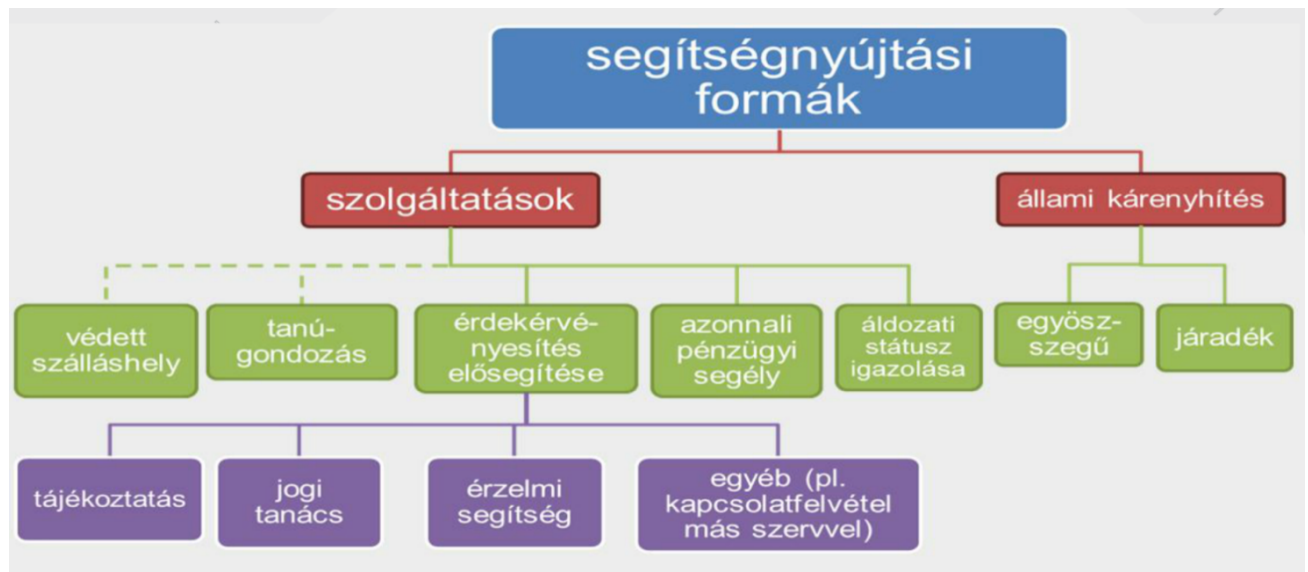
A kormányhivatalokban működő *területi áldozatsegítő szolgálatok*nál hatósági döntést igénylő és hatósági döntést nélkülöző segítségnyújtási és támogatási formák vehetők igénybe. Hatósági döntést igényel az állami kárenyhítés, az azonnali pénzügyi segély megítélése és az áldozati státusz igazolása. Az 1. számú ábrán látható további segítségnyújtási forma igénybevétele nem kapcsolódik hatósági eljáráshoz. Az egyes segítségnyújtási formákat a Patai Péterrel készült interjú során elhangzottak és az általa készített prezentációból megismertek alapján ismertetem.

³⁸ Doszpoly – Barta – Novák – Patai: A hazai áldozatsegítés rendszerének aktuális kérdései. 15.

1. ábra: A területi segítségnyújtási formák

(Forrás: Patai Péter által készített prezentáció, online elérés:

<https://prezi.com/p/ftxnp63qrmjg/bamkh-jelzorendszeri-koordinacios-ertekezlet-masolata/>)

VI.1.1. A kárenyhítés

Kárenyhítési igény hatósági eljárás keretében akkor érvényesíthető, ha szándékos, személy elleni erőszakos bűncselekményt követtek el az igényt érvényesítő sérelmére és ennek következményeként testi épsége, egészsége súlyosan károsodott. A kárenyhítést a bűncselekmény sértettje, egyenes ági rokona, örökbefogadója vagy nevelőszülője, örökbe fogadott vagy nevelt gyermeke, házastársa és élettársa is kérheti. Valamint kérheti az is, aki a szándékos, személy elleni erőszakos bűncselekmény következtében elhunyt sértett eltemettetéséről gondoskodott.

Erre azért van nagy szüksége, mert egyes esetekben olyan súlyos anyagi kárt szenvednek az áldozatok, hogy veszélybe kerül a létfenntartásuk. A kárenyhítés intézménye nem oldja meg teljeskörűen a bűncselekmény következtében beállott problémát, azonban elősegíti, hogy az áldozatok és közvetlen rokonaik korábbi életszínvonalát fenn tudják tartani.

VI.1.2. Érdekérvényesítés

Az érdekérvényesítés hozzásegíti az áldozatokat alapvető jogaik érvényesítéséhez, valamint segíti őket a támogatások igénybevétele kapcsán. Ezek a folyamatok az esetmenedzsment logikája alapján történnek.

Az esetmenedzsment az alábbi szakaszokon megy végbe:

Az első fázisa a kapcsolatfelvétel, ahol megismerik a tényvázlatot, felismerik a problémát, valamint megfogalmazzák azt. Ebben a fázisban kerül sor a szükségletfelmérésre. Ezt követi a második fázis, ahol a probléma jellemzőit határozzák meg, jogi, pszichológiai és szociálpolitikai aspektusokat is figyelembe véve. A következő lépés a javaslatok megfogalmazása, valamint a szolgáltatások felajánlása az áldozat számára. Itt van lehetősége az áldozatnak kiválasztani az ismertetett szolgáltatások közül azt, amelyikre szüksége van, melynek folyamatát ismertetik vele. A szolgáltatás folyamatának megismerése után megállapodást kötnek, mely egyfajta kvázi szerződésnek tekinthető. A formális fázisokat a szolgáltatás megvalósítása követi, amely az eredmények értékelésével zárul. Abban az esetben, ha szükséges, vissza kell térni a második és harmadik pontra. Az utolsó fázis az esetmenedzsment folyamatának lezárása.

Az érdekérvényesítés elősegítése azért játszik fontos szerepet, mert számos bűncselekmény az áldozat feljelentése nélkül nem juthatna a hatóságok tudomására. A büntetőeljárás nem indulhatna meg az áldozat támogatása, védelme nélkül, példaként említhetjük a kapcsolati erőszakkal összefüggő hatósági eljárásokat. Jellemzője az érdekérvényesítésnek, hogy határidő és megkötések nélküli, bármely formában érvényesíthető. Magában foglalja általában a tájékoztatást, a jogi tanácsadást, érzelmi segítségnyújtást, illetve egyéb segítségeket. Kiemelendő eredményként a bűncselekmények látenciájának csökkenését hozhatjuk fel.

VI.1.3. Azonnali Pénzügyi Segély

Az Azonnali Pénzügyi Segély (továbbiakban: APS) az áldozat számára bűncselekmény, illetve a tulajdon elleni szabálysértés következtében kialakult helyzetére figyelemmel adható. Az APS nem minősül kártérítésnek és csak a törvényben meghatározott célra adható,

nevezetesen lakhatásra, ruházkodásra, étellemezésre és utazással kapcsolatos, illetve gyógyászati és kegyeleti jellegű rendkívüli kiadásokra hasznosítható.

VI.1.4. Áldozati státusz igazolása

Az áldozati státusz egy hatósági bizonyítvány, mely rendeltetése szerint igazolja, hogy az érintett személy az Ást. hatálya alá tartozó áldozat. Felhasználását tekintve nem kötött igazolás, így használható egyes szociális támogatások elősegítésére vagy munkából történő távolmaradás igazolására is. Jellemzően a jogi segítségnyújtás igénybevételére kérelmezik az igazolás kiállítását.

VI.2. Az ÁSK tevékenysége

A bűncselekmény következtében életminőségükben veszélybe került áldozatok sérelmeinek enyhítését, oldását segítő intervenciók – tekintettel az elszenvedett sérelmek, a kialakult krízishelyzet összetett ok-okozati láncolatára – nem értelmezhetőek kizárólag az Ást. által biztosított szolgáltatások és támogatások rendszerében.³⁹ Az interszektorális együttműködés elengedhetetlen, veszélyeztetető körülmények észlelése esetén kötelező. Annak érdekében, hogy a veszélyeztető körülmények adekvát kezelése megvalósulhasson, az *észlelt körülményekkel kapcsolatos információk azonnali továbbítása szükséges a veszélyeztető körülmény kezeléséhez kapcsolódó feladat- és hatáskörrel rendelkező szervhez.*⁴⁰

Az áldozatsegítő rendszer bemutatása során már foglalkoztunk az ÁSK rendszertani helyével és feladataival. Megállapítottuk, hogy az ÁSK elsődleges feladata az áldozatok krízishelyzetének egyénre szabott kezelése, valamint az áldozatsegítő szolgáltatások minél szélesebb körben történő megismertetése. Az országban valamennyi ÁSK azonos infrastrukturális követelményeknek felel meg, ugyanazon arculati elemekkel találkozhatunk. A helyiségek kialakítása kerüli a hivatali hangulatot. Tudatosan alkalmazzák a barátságos színtónusokat. A közvetlenséget szolgálják a tágabb, szellősebb terek. Ezek a tényezők együttesen hatnak az áldozat pszichikumára. Ehhez pedig professzionális esetmenedzsment társul, amelyet minden egyedi esetben, személyre szabottan alakítanak ki és visznek végig, amíg a bűncselekmény áldozatává vált személy krízishelyzete fel nem oldódik. Erre azért van

³⁹ Herke-Fábos Barbara Katalin: Az áldozatsegítő központok helye a gyermekvédelmi jelzőrendszerében – az áldozattá válás kezelése igazságügyi szolgáltatási eszközökkel. Családi Jog, Orac Kiadó 2023/4.

⁴⁰ Patai: Kapcsolati erőszak 77.

szükség, mert nincs két egyforma sértett, és nincs két ugyanolyan szituáció. Az áldozatokra eltérő módon hatnak a bűncselekmények, és ezáltal eltérő igényeik keletkeznek. A legnagyobb szerepet játszó faktor természetesen a bűncselekmény súlya, de hasonlóan nagy szerepet játszik az, hogy az áldozat milyen mértékben képes feldolgozni a keletkező sérelmeket.⁴¹ A sérelmek feltérképezése *szociális diagnózis* felállításával történik. Az ügyfél a központba megérkezve az előtérben találja magát. Az itt végzett ügyfélszolgálati tevékenység bárki számára igénybe vehető. Amennyiben az előtérben az ügyfélszelekció során egyértelművé válik, hogy az ügyfél krízishelyzetének feltárása bizalmas légkört kíván, úgy a beszélgetésre és a szociális diagnózis felvételére az egyéni meghallgató szobában kerül sor.⁴²

Az ÁSK tevékenységének az alapja, hogy a bűncselekmények következtében megrázkódtatást elszenvedett személynek a sérelmei enyhüljenek. Ehhez szükséges, hogy felmérjék a társadalmi státuszát, joghoz való hozzáférését, mentális állapotát és ezekből alkossanak egy anamnézist. Ezen anamnézis nyomán ajánlják fel a szolgáltatást az áldozatnak. Tájékoztatják, hogy milyen szolgáltatások azok, amelyekhez ő hozzá tud férni. Kapcsolati erőszaknál például kifejezetten megelőző távoltartás iránti kérelem összeállításában segítheti az áldozatot az ÁSK és érzelmi, mentálhigiénés támogatással, beszélgetéssel a realitás érzékét erősítik. Fontos megjegyezni, hogy az egyéni szükségletek során felajánlott szolgáltatások nem csak az Ást.-re terjednek ki, hanem gyakorlatilag az érdekérvényesítést elősegítő szolgáltató halmaz, amely kiterjed egy esetmenedzsment folyamatra, jogi és pszichológia segítségnyújtással, érzelmi és mentálhigiénés megbeszélésre, tájékoztatásra, valamint a képessé tevésre. A képessé tevés azért nagyon fontos, hogy az áldozat tudjon dönteni melyik szolgáltatást szeretné és ő legyen a folyamatok irányítója és ne csak az elszenvedője.⁴³

A szakember által vezetett folyamat az ügyfél hibáztatása és minősítése nélkül folyik. Csak a ventilációs fázis lezárását követően, a meghallgatás objektív szakaszában fogalmazza meg az ügyfél az ÁSK felkereséséhez kapcsolódó konkrét szándékát. Az ügyfél és az ÁSK között létrejött megállapodást írásban rögzítik. Súlyosan traumatizált helyzet esetén az ügyfelekkel felnőtt, a gyermek áldozatokkal gyermek klinikai szakpszichológus beszélget a pszichológusi meghallgató szobában. A gyermekek kevésbé tudják magukat szavakkal kifejezni, ezért jól felszerelt diagnosztikai eszközpark segítségével történik a szociális kapcsolatrendszerük feltérképezése, a világról alkotott képük megismerése. Az áldozatsegítés

⁴¹ Szijjártó: Állami áldozatsegítés: legjobb gyakorlatok a dél-dunántúli régióból. 812.

⁴² Herke-Fábos Barbara Katalin: Az áldozatsegítő központok helye a gyermekvédelmi jelzőrendszerében – az áldozattá válás kezelése igazságügyi szolgáltatási eszközökkel. Családi Jog, Orac Kiadó 2023/4.

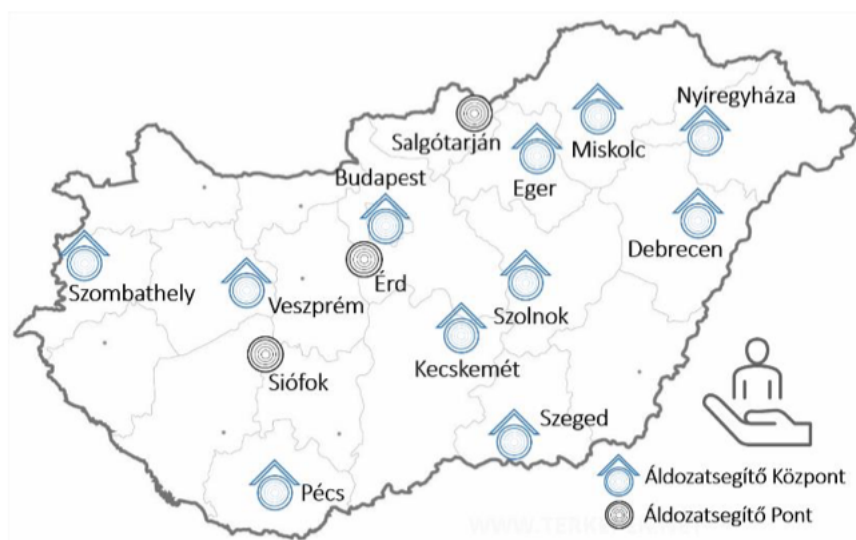
⁴³ Patai Péterrel készült interjú során elhangzottak alapján

során fontos a kialakult krízis minél előbb történő kezelése. Ehhez a megfelelően megválasztott eszközök és szolgáltatások alkalmazása szükséges a szintetizáló tudás átadásával. Ennek érdekében az áldozatsegítő szakemberek esetmegbeszélést tartanak.⁴⁴

Az áldozatsegítő rendszerben az ÁSK kiemelt szerepét és fontosságát jól mutatja, hogy azok egyre több városban jelennek meg.

2. ábra: Az áldozatsegítés hazai hálózata, 2022. augusztus

(Forrás: Infoszolg/ <https://vansegitseg.im.gov.hu/aldozatsegito-kozpontok/>)

VI.3. Az ÁSK és az esetkezelés folyamata

Az ÁSK az igazságügyért felelős minisztérium irányítása alatt működő szerv, amely – ahogyan arra a rendszertani megalapozás során felhívtuk a figyelmet – nem helyettesíti a kormányhivatalokhoz telepített áldozatsegítő szolgálatok működését, hanem kiegészíti azt.⁴⁵

Az ÁSK-k abból a célból jöttek létre, hogy az érintettek magas színvonalon kaphassanak érzelmi segítséget, pszichológusokkal együtt dolgozva – fogalmazta meg az IM, erre vonatkozó

⁴⁴ Patai Péterrel, a pécsi Áldozatsegítő Központ koordinátorával készített tanulástámogató interjú a PTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék Családjogi és Szociális Jogi Csoport SzociálisháLAW elnevezésű podcast tananyaghoz. Elérés útja: [Patai Péterrel készített beszélgetés V. része - YouTube](#)

⁴⁵ Szijártó: Állami áldozatsegítés: legjobb gyakorlatok a dél-dunántúli régióból 812.

honlapján. Azért, hogy ez minél szélesebb körben megvalósuljon, 2020. július 29-én Áldozatsegítő Központot adtak át Pécsen.⁴⁶ Ezzel létrehozva a negyedik központot az országban.⁴⁷

A Pécsi ÁSK munkatársai az elmúlt 3 évben több, mint 3000 esetben intézkedtek. Egész pontosan 3881 áldozatnak nyújtottak segítséget 2023. október 10-éig, az ezen a napon készült interjú során elhangzottak alapján.⁴⁸ Az ÁSK koordinátora Patai Péter, aki mellett dolgozik egy szociális munkás, egy jogász, egy igazságügyi igazgatást végzett szakember, egy klinikai gyermek szakpszichológus és egy felnőtt szakpszichológus. Ha belépünk pécsi ÁSK-ba a fogadó helyiségben találjuk magunkat, ahol az általános tájékoztatás történik, a társ szervíz irányítása, valamint itt működik a telefonos ügyfélszolgálat is. További helyiségei a központnak az interjúszoba, ahol az egyéni szükségfelmérést, a segítő beszélgetést és az egyéni esetkezelést végzik. Az interjúszobában/tárgyalóban vannak a társintézményi találkozók, illetve a konkrét ügyek kapcsán a stábértekezletek is. A patrónusszobában folyik a pszichológiai segítségnyújtás, olyan eszközökkel felszerelve, mint az asszociációs kártyák, világjáték vagy a fast teszt. További fontos jellemzője a pécsi ÁSK-nak, hogy teljesen akadálymentesített hely, mozgáskorlátozott mosdóval, zuhanyzóval és pelenkázóval.⁴⁹

Az irodához bárki fordulhat, aki úgy érzi, hogy bűncselekmény áldozata lett vagy bántalmazás érte. A szolgáltatás teljeskörű és ingyenes.⁵⁰ Panaszaikkal az érintettek a pécsi irodához fordulhatnak.⁵¹

Az eddigiek alapján már el tudjuk helyezni az ÁSK-át az állami áldozatsegítés rendszerében. Láthattuk, hogyan jutott el a jogalkotás és az áldozatsegítés folyamata odáig, hogy létrejöjjenek és megnyíljanak a központok. A tevékenységükről is átfogó képet kaptunk: A következőkben szeretném ismertetni az áldozat segítésének folyamatát. A pillanattól, amikor a ÁSK-hoz kerül az áldozat ügye, illetőleg az áldozat keresi fel az ÁSK-t, egészen addig, amikor már nincs további segítségre szüksége a bűncselekmény áldozatává vált személynek.

⁴⁶ Pécsma: Fókuszban az ember: áldozatsegítő központ nyílt Pécsen, online elérés helye: <https://www.pecsma.hu/abszolot-no/fokuszb-an-erzelmi-segitsegnyujtas-aldozatsegito-kozpont-nyilt-pecsett/> (Letöltve: 2023. 09. 14.)

⁴⁷ A pécsi ÁSK megnyitása előtt is működtek központok Budapesten, Miskolcon és Szombathelyen.

⁴⁸ Interjú Patai Péterrel, a Pécsi Áldozatsegítő Központ vezetőjével, 2023.10.10.

⁴⁹ Patai Péterrel készült interjú során elhangzottak, valamint az ott töltött idő alatt megismertek

⁵⁰ Pécsi ÁSK. elérhető: https://vansegitseg.im.gov.hu/a-pecsi-aldozatsegito-kozpont-mar-tobb-mint-haromezer-esetben-segitett/?fbclid=IwAR1f4-2YbcUmrI217XO-tuZg5Gxh9Y9PF0uETShfamyc7J5O5YuHQ3GiBoQ_aem_AZVt_hglPbMicTOUpPAs3pueIACXXynC0BZuUqBBex4agjiXPszOeHSIMIPPxxOhzGY (videó)

⁵¹ Pécsi ÁSK elérhetőségek: cím: 7621 Pécs, Széchenyi tér 9., telefon: +36 72 896 410, e-mail: askpecs@im.gov.hu

Az esetkezelések tekintetében mindenképpen különbséget kell tennünk közöttük, hogy hogyan kerül az áldozat először kapcsolatba az áldozatsegítő központtal.

Ennek több útvonala is megvalósulhat.

Az egyik, és talán a legfontosabb az áldozat közvetlen elérésének rendszere. Ez az Ást.-ben is szabályozott rendszer. Azt jelenti, hogy ha valaki büntető feljelentést tett természetes személy sértettként az Ást.-ben meghatározott bűncselekménnyel kapcsolatban, akkor abban az esetben, ha nem tiltakozik az áldozat, átadásra kerülnek az adatai, az ÁSK-hoz.

A második nagyon fontos típus az áldozatvédelmi referensi hálózaton keresztül megvalósuló áldozatelérés. Minden egyes rendőrkapitányságon van egy áldozatvédelmi referens, melyeket megyei szintű koordinátor, a megyei áldozatvédelmi referens fog össze. Ő egyrészt átlátja és összefogja a helyi szintű áldozatvédelmi referensek munkáját, másrészt foglalkozik a kiemelt ügyekkel. A kiemelt ügyek már a vármegyéhez tartoznak. Ezekben az esetekben is személyesen tájékoztatják az áldozatokat az áldozatvédelmi szolgáltatásokról. Ezt követően, amennyiben szükségük van rá, el irányítják az érintetteket ÁSK-hoz.

A harmadik lehetőség, hogy segítő intézményeken keresztül kerülhetnek a központhoz. Jellemzően családsegítő által, családsegítő otthonokon keresztül, akár Máltai Szeretetszolgálat vagy a Charitas-on keresztül. Az egyik legfontosabb eset pedig, amikor a kórházi szociális munkásokon keresztül kerülnek az áldozatok közvetlen kapcsolatba az ÁSK-val.

A negyedik eset pedig, amikor valaki önmagától keresi fel az ÁSK-t, mert áldozatsegítő támogatásra lenne szüksége. Leggyakrabban erre akkor kerül sor, amikor valaki úgy érzi, hogy bűncselekmény áldozata lett, de nem tudja hova forduljon, mit csináljon. Gyakori, hogy nem tudja az áldozattá vált személy, hogy pontosan milyen lehetőségei vannak. Például elment a rendőrségre, ahol azt mondták neki, hogy a sérelme magánindítványra indítható, ő azonban nem tudja mi az, vagy hogy hogyan kell megindítani, hol kaphat jogi segítséget. Ilyenkor veszik fel általában a kapcsolatot az ÁSK-val, azért, hogy segítséget kapjanak a problémáik megoldásához.

Az elérési módok között azért szükséges különbséget tenni, mert eltérő az információ halmaz, amivel dolgozni tud az ÁSK, amivel megindul az áldozattal történő kapcsolatfelvétel első, emblemikus és legfontosabb pontja: az egyéni szükséglet felmérés. Más a helyzet, hogyha egy segítő szakember (családsegítő szolgálat munkatársa vagy kórházi szociális munkás) delegálja az áldozatot. Akkor már egy kifejezetten adekvát, jól megfogalmazott problémahalmaz kerül a központ munkatársai elé, tehát az áldozat vonatkozásban már egy segítő szakember megfogalmazza azt, hogy mi az, amiben segítségre lenne szükség. Valamint, hogy miért lenne szükséges bevonni az áldozatsegítő központot a segítő munkába.

Az áldozatok közvetlen elérésének jogintézményénél azért könnyebb az áldozatsegítés helyzete, mert már megindult a büntetőeljárás. Az ÁSK kap egy rövid tényállást. Ebből kiderül, hogy mikor történt a bűncselekmény, milyen minősítése van a bűncselekménynek, illetve tartalmaz egy rövid tényleírást. Az iratból megismerhető az áldozat elérhetősége is. Ekkor az ÁSK munkatársai biztosak lehetnek benne, hogy az egyéni szükséglet felmérése után küldött szolgáltatások már kiterjedhetnek olyan szolgáltatásokra is, amelyekhez szükséges a büntetőjogi feljelentés, a büntetőeljárás megindulása. Ilyen például az előzőekben már bemutatott azonnali pénzügyi segély, melyhez kapcsolódik egy közvetítői eljárás, vagy éppen a kárigény bejelentésével kapcsolatos információk átadása. Ezek már mind büntetőeljáráshoz kapcsolódnak.

A legnagyobb kihívást az jelenti, amikor valaki önmaga lépi át a küszöböt. Nincs büntetőeljárás, nincsenek még aktív tényállási elemek. Az egyéni szükségletfelmérésnél az áldozat megfogalmazza a problémát, elmondja, hogy mi az, ami miatt érkezett. Ilyen esetben sokkal átfogóbb információhalmazzal kell rendelkeznie az ÁSK szakembereinek, hogy fel tudják vázolni, milyen adekvát beavatkozási lehetőségek vannak.

Az ÁSK szakemberei igazságügyi szociális munkát végeznek. A szociális munka alapja az empowerment, amely hatalommal való felruházást, képessé tételt jelent.⁵² Az egyik legalapvetőbb módszer, amely az ügyfeleknek lehetőséget nyújt saját élethelyzetbeli problémáik mélyreható elemzésére és megoldására, minél kevesebb segítői beavatkozással. Ebben az empowerment megközelítésben a szociális munkás inkább passzív szemlélője a folyamatnak, és csak akkor lép be, amikor a kliens önállóan nem képes megbirkózni az adott problémával. A segítő kapcsolat célja az, hogy segítse az áldozat saját rejtett erőforrásainak felderítését és azok felhasználását a probléma megoldásához. A szociális munkás segít abban, hogy a társadalmi és egyéni akadályok ne álljanak útjában az áldozatnak, személyes erőforrásainak kiaknázásában. Az empowerment gyakorlatának központi elemei az áldozat rejtett erőforrásai, a probléma megoldásához szükséges készségei, tudása és kapcsolatai megerősítése. Ennek a megközelítésnek a célja, hogy az áldozat képes legyen leküzdeni az akadályokat. Az empowerment a szociális segítési megközelítés olyan modellei közé sorolható, amelyek megerősítik és képessé teszik az áldozatot. Ez azt jelenti, hogy a hangsúly nem csak az áldozat erőforrásainak hasznosítására helyezik a hangsúlyt, hanem arra is, hogy a megszerzett tudást és készségeket át lehessen adni másoknak is. Többek között olyan csoportoknak, akik hasonló problémával küzdenek. Az empowerment gyakorlatának három fő

⁵² Csürke József: A lótszevő eszmélése. Krízis és önmeghaladás 25.

célja van. Először is a belső korlátok lebontása, amelyek akadályozzák a probléma megoldását. Az aktív hozzáférés elősegítése a külső támogató rendszerekhez, mint például a szociális szolgáltatók, oktatási vagy egészségügyi intézmények. Valamint a társadalmi egyenlőtlenségek és igazságtalanságok elleni küzdelem. Ehhez a közösségi erőforrások hatékony felhasználása is hozzátartozik a problémamegoldás során.⁵³ A szolgáltatási metódus is az empowerment folyamatba ágyazódik bele.

Van olyan eset, amikor nem lehet teljeskörűen megoldani az áldozat problémáját. Inkább csak a nyomon követés lehetséges, ahol a segítő szervezeteket kell minél szorosabbra fűzni az együttműködést az áldozat, a segítségre szoruló személy körül. Az intézményi felfogás az, hogy minél szélesebb körű összefogásban kell dolgozni. Hiszen senkinek a kezében nincs a Szent Gráll, a társadalom szövetét a társadalmi segítő rendszerekben a szolidaritás, az együttműködés értékrendje át kell, hogy itassa annak érdekében, hogy minél jobban védeni tudják a kiszolgáltatott élethelyzetbe került személyeket.⁵⁴

Hogy néz ki a gyakorlatban az ÁSK komplex tevékenysége? Nézzük meg ezt a terepgyakorlatom során rögzített eseten keresztül: Az áldozat 20 éve élt házasságban, 6 éve folyamatos bántalmazásnak kitéve. Az áldozat édesanyja középfizetéssel rendelkezett. A férj egyre inkább a szerencsejáték, alkohol és kábítószeres rabjává vált, elszaporodtak a bántalmazások házon belül. Kezdetben érzelmi bántalmazások, majd a gazdasági bántalmazásra kerül sor. Először a közös büdzsét szüntette meg a bántalmazó, majd egyre kevesebbet fizetett be a közösen fenntartott háztartás és gyerekek neveléséből adódó költségekbe. Végül már csak az anya fizetéséből tartották fenn a családot. Végül pedig a fizikai bántalmazás is megjelent az apa részéről. Ez a hozzátartozók közötti erőszak paternista típusának esete, melyről a továbbiakban esik még szó. Az egyre gyakrabban megjelenő fizikai bántalmazást az áldozat kezdetben még tűrte, egy sajátos kognitív disszonanciát, Stockholm szindrómát megjelenítve. Az anya hitt abban, hogy a szeretet erejével meg tudja változtatni a bántalmazó viselkedését. Félő volt azonban, hogy a gyermekben súlyos pszichés károkat okozhat, amikor látja, hogy az édesapja ütlegeli, falhoz szorítja az édesanyját.

Egy jó segítő szakembernek meg kell értenie, hogy milyen motivációk hajtják az áldozatot, annak érdekében, hogy segíteni tudjon rajta. Át kell éreznie az áldozat élethelyzetét, hogy ki tudjon alakulni az ún. compliance, a segítő együttműködés a segítő és a segített személy között. Éreztetni kell az áldozattal, hogy megértik a helyzetét és a problémáját, de ugyanakkor

⁵³ Temesváry Zsolt: A szociális munka és a szociálpedagógia modern elméletei 113.

⁵⁴ Patai Péterrel készített interjú alapján

meg kell értetni vele azt is, hogy valamiért itt van. Biztosítani kell az áldozatot a segítségnyújtás realitásáról. Szintetikus szövetegységet kell létrehozni az adott személy, a társadalmi környezete, jogi beágyazottsága, pszichológiai háttere között.

A szociális anamnézis felvételekor ismerte meg az áldozatsegítő szakember az áldozat történetét. Ezt követte három-négy segítő beszélgetés. Ezeken az alkalmakon az áldozat még nem akart büntető feljelentést tenni, inkább azt szeretne volna elérni, hogy a férjét segítsék rehabilitációs kezelésre bejuttatni. Véleménye szerint ugyanis, ha nem folyamodna szerhasználathoz, sokkal nyugodtabb lenne és akkor megszűnnének a bántalmazások. Itt a segítő munkatárs olyan eszköztárból kell, hogy dolgozzon, amellyel tudatosítani tudja, hogy mi az, ami az áldozat kompetenciájába tartozik és mi az, ami nem. A szert használók számára fontos a támogató környezet, azonban részükről is kell egy belső igény a bántalmazás megszűnése iránt. Ami adott esetben nem állt fent és meg kellett értetni az áldozattal, hogy ha nincs belső igény, nincs változás sem. Van, amiben ugyanis nem tud változást hozni az áldozat és nem tud fellépni támogatóként sem. Ebben az esetben egy ideaképet épít, ami nem a férje.

A bántalmazások továbbra is folytatódtak. A következő beszélgetésre már úgy érkezett az áldozat, hogy szeretné megtenni a szükséges lépéseket, ami ahhoz kell, hogy megszűnjön az alárendeltségi helyzet. A laikus számára itt kezdődik az áldozatsegítés. Azonban nem itt kezdődött, hanem már az első alkalommal, amikor bement a bántalmazott az ÁSK-hoz. Amikor eljutott odáig, hogy változtatni akar, egyszerre léptek fel a segítő szervek és ösztönözték az áldozatot az áldozatvédelmi referens segítségével a büntetőjogi feljelentés megtételére.

Következő lépésként az ÁSK segített összeállítani és benyújtani az előzetes távoltartási kérelmet, melyet a bíróság a kérelem benyújtását követően elrendelt. Nem volt szükség védett szálláshelyre való átszállításhoz, mert lehetősége volt az áldozatnak és gyermekeinek rokonokhoz költözni egy másik városba, egy másik járásbíróság székhelye szerinti városban. Így távtárgyalás megtartását tudták kérelmezni. A bíróság a kérelmet elfogadva távtárgyalás keretében elrendelte a bántalmazó megelőző távoltartását. Ebben nagy segítséget nyújtott az ÁSK és a rendőrség együttműködése. A történet ismertetése szempontjából irreleváns, hogy a második megelőző távoltartási kérelmet a bíróság elutasította, azonban ezt követően jogerős távoltartási végzést hozott az újbóli bűncselekmény okozásának magas veszélye miatt. A későbbiekben részletezett „képesse tevés” vagy hatalommal való felruházás célt ért ebben az ügyben és odáig jutott az áldozat, hogy már nincs szüksége az ÁSK további segítségére, ezen felül pedig kérvényezte a névváltoztatását is.⁵⁵

⁵⁵ Interjú Patai Péterrel, a Pécsi Áldozatsegítő Központ koordinátorával készült: 2023.10.10.

VII. A problémamegoldó szervhez történő áldozatirányítás

Az előző pontban kiemeltük az ÁSK szerepét az áldozatsegítő szolgáltatások közül az elsődleges feladatellátásra koncentrálva. Megállapítottuk, hogy az ÁSK fő feladata, hogy részletesen bemutassák az állampolgároknak az áldozatsegítés rendszerét, szolgáltatásait, valamint az áldozatsegítésben szerepet vállaló társszervezeteket, ezzel hozzájárulva a prevencióhoz, a másodlagos áldozattá válás elkerüléséhez. Az ÁSK további feladatai közé tartozik az áldozatsegítő támogatások hatékonyabb hozzáféréseinek biztosítása és az áldozatelérés növelése. Ebben a pontban az ÁSK másodlagos feladatellátását (az áldozatsegítő támogatások hatékonyabb hozzáféréseinek biztosítása) állítjuk középpontba az áldozatsegítésben résztvevő szervekkel való együttműködés bemutatása során. Az együttműködés elsődleges célja: a krízishelyzethez kezelésében hatáskörrel rendelkező problémamegoldó szervhez történő áldozatirányítás. Az együttműködésekben a partnerek egy összefüggésrendszer részei, amelynek alapja valamilyen összekapcsolódó probléma vagy kihívás. Az ilyen partnerségek létrehozása azzal a céllal történik, hogy közös előnyöket hozzanak létre, egy közös érdek elérése érdekében. Ezekben a partnerségekben az együttműködő felek munkastratégiát dolgozhatnak ki, összehangolhatják tevékenységeiket és olyan módszereket alkothatnak, amelyek segítik a közös cél elérését. Az együttműködés további előnyöket is magában hordoz. Korunk egyik legfontosabb erőforrása a jó együttműködés, ennek köszönhetően az információs kapacitás növekszik, mivel több kapcsolattal és információs forrással rendelkeznek az együttműködő szervezetek. A közös pályázatok benyújtásának lehetősége javítja a sikeres projekt megvalósításának esélyeit. Az erőforrások mennyisége is nő, hiszen olyan eszközök és munkaerő válik elérhetővé, amelyeket egyedül egyik partner sem tudna biztosítani.⁵⁶

A jogalkotó törvényben rögzítette az állami áldozatsegítés rendszeréhez tartozó áldozatsegítő szolgálatok számára az együttműködési kötelezettséget. Az Ást. erre vonatkozó, 43.§ (1) bekezdésében leírja, hogy *„Az áldozatsegítő szolgálat feladatai ellátása során együttműködik és kapcsolatot tart a rendőrség áldozatvédelmi hálózatával, a nyomozóhatósággal, az ügyészséggel, a bírósággal, a menekültügyi hatósággal, az idegenrendészeti hatósággal, a konzuli szolgálattal, a helyi és nemzetiségi önkormányzatokkal, az egészségügyi intézményekkel, az ifjúságvédelmi szervezetekkel, a személyes gondoskodást*

⁵⁶ Doszpoly: Együttműködés, partnerség az áldozatsegítés rendszerében 132.

nyújtó gyermekjóléti és gyermekvédelmi intézményekkel, a közoktatási intézményekkel, a polgárőrséggel, a civil szervezetekkel és a vallási közösségekkel.” Az együttműködési kötelezettség kiterjesztő értelmezése alapján nemcsak a területi áldozatsegítő szolgálatok tartanak kapcsolatot a normatívában felsorolt szervekkel, hanem az ÁSK intervencióban is kiemelt szerepe van a kapcsolattartásnak.

Az együttműködések megvalósulhatnak írásban rögzített megállapodások formájában, amelyekben a résztvevő felek meghatározzák az együttműködés kereteit, a közös feladatokat, vállalásokat, kapcsolattartás módját és gyakoriságát. Fontos hangsúlyozni, hogy írásos megállapodás nélkül is kialakulhatnak együttműködések, akár egy adott munkafolyamat során, vagy szükség esetén egy szervezet részeként. A lényeg az, hogy az együttműködés közvetlenül vagy közvetve az áldozatok érdekeit szolgálja, és segítse az áldozati jogok érvényesítését.⁵⁷

A következőkő alpontokban szereplő együttműködési formákat a pécsi ÁSK-ban töltött szakmai gyakorlatom és az áldozatsegítő szakemberek számára készített módszertani füzet⁵⁸ metodikája, valamint a pécsi ÁSK koordinátora által készített szakmai beszámoló alapján mutatom be.

VII.1. Jelzőrendszeri tagságból eredő együttműködés

A bűncselekmények során elszenvedett sérelmek jellemző motívuma, hogy azok egy akcidentális eseményhez, illetve cselekménysorozathoz kapcsolódva közvetlen és negatív hatást gyakorolnak az áldozat élethelyzetére, szociális biztonságára, testi és lelki egészségére. Az áldozatsegítő szolgálatok a jelzőrendszer tagjai, ebből kifolyólag alaptevékenységük körében felmerülő kötelező feladatnak minősül a jelzési kötelezettségük.⁵⁹

VII.1.1 Gyermekvédelmi jelzőrendszer

A gyermek legfőbb érdekének érvényre juttatása fokozott hangsúllyal bír valamennyi segítő hivatásrend, így az áldozatsegítés napi gyakorlatában is.⁶⁰ Hazánkban összetett gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működik az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek

⁵⁷ Doszpoly i.m. 133.

⁵⁸ Doszpoly i.m.. 134.

⁵⁹ Patai: Kapcsolati erőszak 77.

⁶⁰Patai Prezi. online elérés: <https://prezi.com/p/ftxnp63qrmjg/bamkh-jelzorendszeri-koordinacios-ertekezlet-masolata/>

védelméről és a gyámügyi igazgatásról (továbbiakban: Gyvt.) 17.§-a alapján. A gyermekvédelmi jelzőrendszerben abban az esetben, ha problémát észlelnek, meg kell állapítaniuk, hogy fennáll-e a veszélyeztetettség gyanúja. Amennyiben igen, jelezni kell a gyermekjóléti szolgálat felé, ahol megteszik a kellő intézkedéseket. Ez történik akkor is, ha fennál a gyermek életét és testi épségét veszélyeztető tényező. Azzal a különbséggel, hogy ebben az esetben a gyermekjóléti szolgálatnak tett jelzés mellett, a gyámhatóság felé is jelezniük kell, az azonnali intézkedés kezdeményezése érdekében.⁶¹

Ilyenkor az esetmegbeszélés nagy mértékben elősegíti a hatékony feladatellátást. Az esetmegbeszélés egy olyan fórum, amely lehetőséget teremt a jelzőrendszerben dolgozó szakembereknek arra, hogy részletesen áttekintsék az eseteket és megosszák egymással az információkat. Ez a megközelítés lehetővé teszi a részletek feltárását, a problémák rendszerezését, a feladatok felosztását és ellenőrzését, valamint az esetek megnyugtató lezárását. Gyakorlati példa a jelzőrendszer hatékony működésének alátámasztására az az eset, amikor egy négyéves gyermek felügyeleti jogával kapcsolatban a szülei között jogi vita alakult ki. Az állandó felügyeletet gyakorló szülő szexuális abúzzsal vádolta a másik szülőt, aki csak időszakosan találkozhatott a gyermekével. A szülők közötti konfliktusok és a vita már a rendőrség, a családsegítő szolgálat és a gyermekjóléti szolgálat munkatársai előtt is ismertek voltak, így az ÁSK kezdeményezett egy esetmegbeszélést a családi helyzet alaposabb megértése és rendezése érdekében. Ennek eredményeként a különböző információk segítettek az ügyet rendezni és lezárni.⁶²

A gyermekvédelmi jelzőrendszer mellett működik még a hozzátartozók közötti erőszak veszélyét észlelő és a szociális krízishelyzet jelzőrendszere.

VII.1.2. A hozzátartozók közötti erőszak veszélyét észlelő jelzőrendszer

Az erőszakos cselekmény sajátos, legtöbbször rejtve maradt formája a hozzátartozók közötti erőszak. Általában a nemzetközi dokumentumok a nőkkel szembeni megkülönböztetést tilalmazzák, a nők elleni erőszakkal szembeni küzdelem alapján tematizálják a családon belüli erőszakkal szembeni fellépés jegyében született ajánlásait, egyezményeiket. A családon belüli erőszaknak különböző altípusai vannak, azonban az ÁSK ismertetéséhez nem

⁶¹ Herke-Fábos Barbara Katalin: Az áldozatsegítő központok helye a gyermekvédelmi jelzőrendszerében – az áldozattá válás kezelése igazságügyi szolgáltatási eszközökkel. Családi Jog, Orac Kiadó 2023/4.

⁶² Doszpoly: Együttműködés, partnerség az áldozatsegítés rendszerében 134-135.

kapcsolódnak szorosan, ezért csak felsorolás jelleggel és rövid bemutatással térnek ki rájuk. Ide tartozik a reciprok családi erőszak, amikor az anya és az apa kölcsönösen bántalmazza egymást és mindketten bántalmazhatják a gyermeket. A hierarchikus családi erőszak jellemzője, hogy mindenki rögzített szereppel rendelkezik a bántalmazásban. Jellemzően az apa bántalmazza az anyát, az anya pedig a gyermeket. A harmadik alrendszer a paternalista családi erőszak, mely nevéből is következtethetünk rá, hogy az apa bántalmazza az anyát és a gyermeket, vagy az apa és a gyermek közösen bántalmazza az anyát.⁶³ Mindegyik esetben kiemelt jelentősége van az áldozatsegítő rendszernek, mert jellemző a bántalmazott részéről tett magánindítvány hiánya, a tehetetlenség és a kilépés veszélyességének érzete.⁶⁴

2009-től, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásáról szóló 2009. évi LXXII. törvény (továbbiakban: Hktv.) megalkotásától lehetőség van a büntetőeljárás kereteitől független módon elrendelhető ideiglenes megelőző távoltartás és megelőző távoltartás jogintézmény alkalmazására. A jelzőrendszer ebben a helyzetben is hasonló a gyermekvédelmi jelzőrendszer felépítéséhez. A Hktv 2. § (1) bekezdésének értelmében a jelzőrendszer tagjai kötelesek jelezni a családvédelem koordinációért felelős szervének, ha hozzátartozók közötti erőszak veszélyét észlelik.

VII.1.3. A szociális krízishelyzetet észlelő jelzőrendszer

A szociális biztonságot szolgáló társadalmi szolidaritás elve több pontba megtalálható az Alaptörvényünkben is. Konkrétan nevesítve a szociális biztonságot közvetlenül szolgáló alapvető jogokban, vagy az Alaptörvény Nemzeti hitvallás részében megjelenített értéként.⁶⁵ A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (továbbiakban: Szoc.tv.) a 2005. január 1-jétől hatályos módosításáig nem tartalmazott a családok segítése érdekében krízishelyzetet észlelő jelzőrendszert. A Szoc.tv. 64.§ (2) bekezdése: *„A családok segítése érdekében veszélyeztetettséget és krízishelyzetet észlelő jelzőrendszer működik. A jegyző, a járási hivatal, továbbá a szociális, egészségügyi szolgáltató, intézmény, valamint a pártfogói felügyelői és a jogi segítségnyújtói szolgálat jelzi (...) a családsegítést nyújtó szolgáltatónak (...), ha segítségre szoruló családról, személyről szereznek tudomást.”* Az áldozatsegítő szolgálat nem része a taxációnak, azonban az Ást. 4.§ (2) bekezdése ugyanakkor

⁶³ Patai: Kapcsolati erőszak 84-91.

⁶⁴ Patai Prezi, online elérés: <https://prezi.com/p/ftxnp63qrmjg/bamkh-jelzorendszeri-koordinacios-ertekezlet-masolata/>

⁶⁵ Téglási András: A szociális jogok alkotmányos védelme – különös tekintettel a szociális alapjogi védelmére

egyértelműen rögzíti az érdekérvényesítés elősegítése szolgáltatás keretében: az áldozatsegítő szolgálat az áldozat szükségletének megfelelő módon és mértékben hozzásegíti a szociális ellátások – így a családsegítő szolgáltatások – igénybevételéhez.⁶⁶

VII.2. Együttműködés a rendőrséggel

A bűncselekmény vagy szabálysértés áldozataként általában az áldozat először a rendőrséggel kerül kapcsolatba. A leggyakrabban a sértett hívja a 112-es segélyhívószámot vagy személyesen felkeresi a legközelebbi rendőrkapitányságot. Emellett lehetőség van e-mailben vagy postai úton is feljelentést tenni. Az ORFK 2/2013. (I.31.) utasítás a rendőrség áldozatsegítő feladatairól utasítása meghatározza a rendőrség áldozatsegítő feladatait. Az utasítás értelmében az áldozatsegítő szolgálat tájékoztatóját el kell helyezni a rendőrség épületében, különösen ott, ahol a panaszokat fogadják. Az áldozatok általában két módon kereshetik meg az áldozatsegítő szolgáltatásokat.

Az egyik módszer az „opt-in” rendszer, amikor az áldozat az első rendőrségi találkozás alkalmával, például a tanúként történő meghallgatáskor vagy a feljelentés benyújtásakor tájékoztatást kap az állami áldozatsegítési lehetőségekről. Ekkor az áldozat maga dönti el, hogy felkeresi-e az áldozatsegítő szolgálatot, és kéri-e a rendőrségtől az áldozatsegítési igazolást, ami az áldozatsegítési támogatások igénybevételéhez szükséges.⁶⁷

A másik mód, amikor az áldozatsegítő szolgálat vagy a rendőrség képzett munkatársai aktívan ajánlják fel a számukra szükséges segítséget és támogatást. Ezt a módszert gyakran alkalmazzák az ÁSK és a rendőrség közötti együttműködési megállapodások keretében, ahol az áldozatsegítő központok a rendőrkapitányságon tartanak ügyfélfogadást. Azonban ez nem valósulhat meg abban az esetben, ha az áldozat az adattovábbítást megtiltó nyilatkozatát írásba foglalta. Ezt a felkereső típusú áldozatelérést nevezzük opt-out rendszernek. Ugyanezt a célt szolgálja az áldozatsegítő pontrendszer is, amely azokban a vármegyékben működik, ahol jelenleg még nincs ÁSK.

Az áldozatsegítő pontok olyan irodahelyiségek, amelyek közvetlenül a rendőrségi épületek ügyfélvárójából nyílnak, és az áldozatok azonnal igénybe vehetik a különböző áldozatsegítő szolgáltatásokat. Így tehát az áldozatoknak nem kell külön felkeresniük az ÁSK-t, mivel a rendőrségi épületben található és azonnal segítséget kínál a feljelentés megtétele után.

⁶⁶ Patai: Kapcsolati erőszak 92-94.

⁶⁷ Doszpoly: Együttműködés, partnerség az áldozatsegítés rendszerében 135.

Az ÁSK rendőrségi kihelyezett ügyfélszolgálatai arra összpontosítanak, hogy minél rövidebb idő alatt elkezdhessék a segítőfolyamatokat.⁶⁸

VII.3. Együttműködés a kormányhivatalokkal

Az együttműködés a kormányhivatalok és az ÁSK között meghaladhatja a jogszabályokban előírt kötelező együttműködést. Egy ilyen partnerség lehetőséget teremt arra, hogy a kormányhivatal áldozatsegítő szolgálatának munkatársa rendszeresen vagy időszakosan látogassa az ÁSK-t, azért, hogy ott végezze hatósági feladatait. Az áldozatok számára ez azt jelenti, hogy egy helyen kapják meg mind a hatósági, mind pedig a szolgáltatási támogatást. Ha nem lehetséges, hogy a kormányhivatal munkatársa állandóan jelen legyen az ÁSK-ban, akkor kiemelkedően fontos a jó kommunikációs kapcsolat, e-mailben vagy telefonon keresztül. Az áldozatok számára ez lehetővé teszi a gyors hozzáférést a hatósági szolgáltatásokhoz.

Például, ha egy vagyon elleni bűncselekmény áldozata olyan súlyos anyagi veszteségeket szenvedett, hogy az alapvető életkörülményeit fenyegeti, az ÁSK azonnali pénzügyi segítséget nyújthat neki. Ha az áldozat az ÁSK-ban kéri a segítséget, az ott dolgozó munkatárs egyeztet a kormányhivatal áldozatsegítő munkatársával, és szükség esetén segíti az áldozatot az azonnali pénzügyi segélyhez szükséges kérelem kitöltésében. Ezután az áldozatot a lehető leghamarabb elirányítják a területi áldozatsegítő szolgálathoz további ügyintézés céljából.⁶⁹

VII.4. Az Áldozatsegítő Vonallal és a többi ÁSK-val való együttműködés

Az Áldozatsegítő Vonal munkatársainak naprakész információkkal kell rendelkezniük annak érdekében, hogy a hívóknak, az áldozatoknak pontos és megbízható tájékoztatást nyújtsanak. Ennek érdekében elengedhetetlen az ÁSK és az Áldozatsegítő Vonal közötti együttműködés.

Miután hívás érkezik az Áldozatsegítő Vonalhoz, munkatársaik egy segítő beszélgetést folytatnak az áldozattal és javasolják, hogy vegye fel a kapcsolatot a hozzá lévő legközelebb eső ÁSK-val. A központok elérhetőségeiről és nyitvatartási idejükről is tájékoztatást adnak a beszélgetés során.

⁶⁸ Doszpoly: Együttműködés, partnerség... Módszertani kézikönyv. 135-136.

⁶⁹ Doszpoly: Együttműködés, partnerség az áldozatsegítés rendszerében 137.

Az esetismertetés rövid összefoglalóját elektronikus úton elküldik az ajánlott ÁSK-nak, amely megjelenik az adott központ szakmai rendszerében. Az ÁSK hálózata folyamatosan fejlődik és működik. Bár minden központnak ugyanazok a feladatok és célok vannak meghatározva, helyi sajátosságok miatt lehetnek kisebb eltérések a módszereikben. Az együttműködésük különösen fontos a szakmai tapasztalatcserek és a közös feladatok végrehajtása során. Bármelyik ÁSK kezdeményezhet esetmegbeszélést, amely nem csak az áldozat problémájára összpontosít, hanem a segítő folyamatra, a segítőkre és az eset kapcsán felmerülő problémákra is kiterjed. Az esetmegbeszélés során a résztvevők között kialakul egy sajátos légkör, amely segít a segítő folyamat előmozdításában. Az esetmegbeszélés során történő visszajelzések, ötletek, tanácsok, valamint a különböző szempontok és nézőpontok megvitatása erősíti az esethez hozzájárulók hitelesítését és motivációját a segítségnyújtás folytatásához. Az esetmegbeszélés minden résztvevője gyarapodik új ismeretekkel és nézőpontokkal, és jól hasznosítható technikákkal.⁷⁰

VII.5. További együttműködő partnerek

Az együttműködés és partnerség elengedhetetlen az áldozatsegítés területén és hozzájárul ahhoz, hogy az áldozatok minél hamarabb és teljesebb mértékben segítséget kapjanak. Az elv *„kétszer ad, aki gyorsan ad”* elve is azt hangsúlyozza, hogy a gyors cselekvés és partnerség kialakítása lehetővé teszi a hatékony és sokoldalú segítőfolyamatot. Az ilyen együttműködések kialakítására elsősorban olyan szervezetekre érdemes koncentrálni, akik hajlandóak és képesek kiegészíteni az állami áldozatsegítés kereteit, ezzel szélesítve a támogatási lehetőségek skáláját. A következőkben további olyan partnereket mutatok be, akik szintén együttműködnek az ÁSK-val.

A jól működő kapcsolatot segíti elő az önkormányzatokkal való együttműködés, mely egyrészt lehetővé teszi, hogy partnerséget alakítsanak ki az önkormányzati intézményekkel, így elősegítve azt, hogy az ügyintéző felismerje az adott élethelyzetben szükséges segítséget, melyre az ügyfélnek szüksége van, bármely helyi intézmény látóterében jelenik is meg. Másrészt lehetőséget teremthetnek az ingyenes közterületfoglalásra annak érdekében, hogy a központok elvégezhessék tájékoztató feladataikat. Emellett az önkormányzatok képzési lehetőségeket szervezhetnek saját intézményeikben az áldozatsegítés rendszerének megismerése érdekében. Médiafelületeiken, például helyi televízió, rádió, nyomtatott sajtó,

⁷⁰ Doszpoly i.m.. 137-138.

online csatornák vagy óriás kivetítők lehetőséget biztosíthatnak az ÁSK számára a nyilvánosság előtt való megjelenésre. Az önkormányzatok egy másik példája az, amikor egy adott áldozati csoport megsegítését szolgáló stratégia kidolgozásához és végrehajtásához kéri az ÁSK együttműködését. Példákként említhetjük Miskolcot, ahol az önkormányzat az ÁSK közreműködését kéri a kapcsolati erőszak áldozatainak támogatásához szükséges stratégia kidolgozásához és végrehajtásához.⁷¹

Az egyetemi karokkal való szakmai kapcsolat kiépítésével lehetőség nyílik az áldozatsegítés területén önkéntességet vállaló vagy szakmai gyakorlatot teljesítő hallgatók bevonására. Például a jogi karok esetében, az ilyen kapcsolatok révén fejleszthető a jogászok érzékenysége és elkötelezettsége az áldozatsegítés iránt. Az együttműködés lehetőséget biztosít jogi karok számára, hogy az áldozatsegítéssel és az áldozati jogok érvényesülésével kapcsolatos hazai és nemzetközi ismereteket alkalmazzák a képzési programjaik kidolgozása során. Ennek eredményeként az áldozatsegítés egyre nagyobb hangsúlyt kap a jogász képzésekben, ami növeli a hallgatók szociális érzékenységét és empátiáját az áldozatok iránt. A már működő ÁSK is fogadnak szakmai gyakorlatra hallgatókat az együttműködési megállapodás keretében, illetve a szakemberek rendszeresen előadóként vesznek részt a képzéseken.⁷²

Emellett más társadalomtudományi, bölcsész tudományi, egészségügyi, pedagógiai, teológiai karok képzési terveiben is szerepelnie kell az áldozatsegítéssel kapcsolatos ismeretek oktatásának. Ezen ismeretek beépítése a különböző szakok képzési terveibe, például a szociális munka, szociológia, pedagógia, mentálhigiénés segítő vagy lelkipásztori szakokon lehetővé teszi a különböző hivatások és szakmák képviselőinek, hogy rendelkezzenek a hatékony segítségnyújtáshoz szükséges ismeretekkel. Fontos, hogy helyi együttműködések is kialakuljanak a különböző karok és intézmények között ezen célok elérése érdekében.⁷³

A helyi média nagyobb fokú ismertséget tesz lehetővé az ÁSK számára, ezért törekedni kell a személyes és jó kapcsolat kialakítására és megtartására a média képviselőivel. A szélesebb körű ismertség érdekében bizonyos időközönként elérhetővé teszik a nyilvánosság számára az áldozatsegítés területét érintő, az áldozattá válás elkerülését elősegítő interjú tartalmakat.⁷⁴

A komplex áldozatsegítés és annak minőségi javítása érdekében kiemelkedő fontosságú az együttműködés a civil szervezetekkel, mivel ezek a szervezetek részfeladataikon keresztül

⁷¹ Doszpoly: Együttműködés, partnerség az áldozatsegítés rendszerében 138.

⁷² Doszpoly: Együttműködés, partnerség az áldozatsegítés rendszerében 138-139.

⁷³ Doszpoly: Együttműködés, partnerség az áldozatsegítés rendszerében. 138-139.

⁷⁴ Doszpoly i.m. 139.

tudnak olyan anyagi és alternatív szolgáltatásokat nyújtani az áldozatoknak, amelyek hatékonyan kiegészítik az állami áldozatsegítést, és megfelelnek az áldozatok problémáiknak.⁷⁵ Az Európai Tanács az áldozatoknak nyújtandó segítségről és az áldozattá válás megelőzéséről szóló R(87)21. sz. ajánlás preambulumban hangsúlyozza a civil szervezetek szerepét és fontosságát ezen a területen. A preambulumban rámutat arra, hogy a magánszervezeteknek jelentős szerepük van az áldozatok támogatásában, és kiemeli a köz- és magánszolgáltatások együttműködésének és összehangolásának a szükségességét. Az ajánlás arra ösztönzi a tagállamokat, hogy hozzanak létre és támogassanak olyan szolgáltatásokat, amelyek különböző segítségnyújtási formákat kínálnak az áldozatoknak és családtagjaik számára.⁷⁶ Az együttműködés az ÁSK és a civil szervezetek között lehetővé teszi a gyors és hatékony krízismenedzsmentet, amely az áldozatok sürgős szükségleteinek és igényeinek kielégítését szolgálja.⁷⁷

Az ilyen partnerségek továbbá a hazai áldozatsegítés terjedését és ismertségét is elősegítik a különböző szakmák képviselői között. Az ÁSK információkat és tájékoztató anyagokat szolgáltatnak a partnerek számára. Képzéseket tartanak az állami áldozatsegítés rendszerének működéséről, támogatási formáiról és jogi háttéréről.

VIII. Javaslatok, záró gondolatok

A hazai áldozatsegítő rendszer kiemelkedően felkészült arra, hogy az áldozatoknak ne csak lelki, érzelmi és kríziskezelő támogatást nyújtson, hanem jogi segítséget is biztosítson, illetve kapcsolatot teremtsen a segítségre szorulókkal és az igényelt jogi szolgáltatások között. Az áldozatsegítő szolgálatok, ÁSK és Áldozatsegítő Vonal segítségével minden érintett személy alapos tájékoztatást kap alapvető jogairól és az őt megillető egészségügyi, biztosítási és szociális ellátásokról. Amennyiben szükség van rá, az áldozatok minél gyorsabb hozzáférését is segítik ezekhez az ellátásokhoz.⁷⁸

Az Áldozatsegítő Központban az áldozatok:

- ❖ személyre szabott és helyzethely illeszkedő teljes körű tájékoztatást,

⁷⁵ Doszpoly i.m. 140.

⁷⁶ Fehér – Zséger: Civilek az áldozatsegítésben 95.

⁷⁷ Doszpoly: Együttműködés, partnerség az áldozatsegítés rendszerében 140.

⁷⁸ A jogi segítségnyújtás folyamatáról bővebben ld.: <https://vansegitseg.im.gov.hu/jogi-segitseg-a-raszorult-aldozatoknak/> (Letöltve: 2023. 09. 27.)

- ❖ érzelmi segítséget kapnak, az áldozat igénye szerint pszichológus szakember közreműködésével a külön erre a célra kialakított, biztonságot adó patrónus szobában, ezen kívül megvalósul még
- ❖ a problémamegoldó szervhez történő áldozatirányítás, valamint
- ❖ érdekeik érvényesítésének elősegítése.

Az áldozatsegítő szolgálatok, szolgáltatások igyekeznek minden bűncselekmény áldozatává vált személynek segíteni jogaik és érdekeik érvényesítésében, pénzügyi segély nyújtásában. De leginkább abban, hogy az áldozat maga, képes legyen dönteni saját élete felett. Abban, hogy meg tudja hozni azokat a döntéseket, amik szükségesek a kialakult helyzet feloldására.

Azonban, ahogy minden rendszer, az ÁSK is fejleszthető, javítható. A következőkben a pécsi ÁSK-ban töltött időm alatt tapasztaltak és a koordinátor által elmondottak alapján töreksem olyan novumokat megfogalmazni, amelyek a folyamatok gördülékenyebbé tételét segítenék elő.

Az ügyintézés gyorsabb lefolyása érdekében mindenképpen célszerű lenne az „egyablakos ügyintézés” bevezetése. Indokolatlan, hogy a rendszer két lábon álljon. Hosszadalmas folyamatot eredményez, hogy külön kell az áldozatnak a szakjogi tanácsadáshoz történő hozzáférést engedélyező határozat érdekében egy vármegyei kormányhivatalhoz mennie, ahol egy engedélyező határozatra kap időpontot. Erre az időpontra kell bevenni a mellékleteket. A mellékletek benyújtása után kap az áldozat egy határozatot, amit postán küldenek ki neki. Ezt követően újból kiküldik a határozatot, amikor az jogerőssé válik. Végül küldenek egy ügyvédi listát, melyből ügyvédet tud választani, majd pedig felkeresni a szakembert. Ez a folyamat másfél hónap.

Ehelyett a feljelentési jegyzőkönyvön automatikusan fel kellene tüntetni az öt óra ingyenes szakjogi tanácsadást, amivel csak ügyvédet kellene választania az áldozatnak. A vármegyei kormányhivatal feladatát az „egyablakos ügyintézés”-i eljárásban a pénzügyi költségek elszámolása jelentené, valamint a szakmai teljesítés felügyelete.

Vannak olyan esetek, például, amikor a bűncselekmény halállal végződik, amikor a társadalmi méltányosság és szolidaritás elve megkövetelné, hogy ne álljanak neki mérlegelni az APS összegén. Ilyen esetekben az áldozatok hozzátartozóinak a maximális pénzügyi segítyt kellene kapniuk, mérlegelési lehetőség nélkül. Olyan kirívó bűncselekmény típusok, mint az emberkereskedelem esetén, ha megtörtént a büntetőjogi feljelentés, szintén a maximális APS-t kell folyósítani az áldozatnak.

Minden esetben egyenes, rövid úton kell eljárni. Minél kevesebb bürokráciával és minél inkább effektív módon kell kezelni a kialakult helyzeteket. Fontos kihangsúlyozni azt is, hogy

nem szabad olyan irányba elmenni, hogy azért fizessék a kormánytisztviselők munkáját, hogy hogyan ne fizessenek az áldozatoknak. Mindenképpen kell egy „STOP” gombot nyomni, amikor az elutasító döntés többbe kerül, mint, hogy megteremtsék a lehetőséget a szolgáltatások igénybevételére az áldozatok számára.

Az pénzügyi segélynél az azonnaliságra kellene a hangsúlyt helyezni. A mai gyakorlat szerinti fél hónapon-egy hónapon belül kifizetett segélyt nem tudjuk azonnalinak nevezni. A krízishelyzet nem teszi lehetővé, hogy 2-3 hetet, vagy hónapokat kelljen várnia az áldozatnak arra, hogy hozzájuthasson a APS-hez, ha hozzá tud jutni egyáltalán.

Kiemelten fontos lenne egy olyan rendszer megteremtése, mely nem elrettenti, hanem bátorítja a szűkség helyzetbe került áldozatokat arra, hogy benyújtsák az igényüket az APS iránt. Nem kellene olyannak megtörténnie, hogy be sem fogadják ezt a keresetet, mert olyan nagy mennyiségű kérelem-mellékletet nyújt be az áldozat, hogy leterhelné a rendszert.

További előremutatást jelentene, ha a társadalmi szervezetekkel - mint a Máltai Szeretetszolgálat, Charitas – országos szinten is magas együttműködést tartana fenn az ÁSK. Az akadozó pénzügyi segély alternatívájaként szolgálhat az azonnali élelmezés vagy ruháztatás biztosítása, melyre ezek a társadalmi szervezetek képesek. Ezek a szervezetek a bürokratikus miliőtől mentesek és nem várnak további bizonyítást abban az esetben, ha az áldozatvédelmi szakember biztosítja róla a szervezetet, hogy az adott személy áldozati minőségében igényel segítséget. Azért is kiemelten fontos a társadalmi szervezetekkel való együttműködés, mert be kell látnunk, hogy többet ér a ma adott élelmiszer, mint a 3-4 hét múlva biztosított pénzügyi támogatás, ha olyan súlyos krízishelyzet áll fenn, hogy nem megoldott az áldozat élelmezése.

Magyarországon jelenleg két menekítő autó van szolgálatban. Ez a mennyiség képtelen kielégíteni az országban működő ÁSK-k igényét. Jóval több menekítő autóra lenne szükség ahhoz, hogy ha az ország valamely pontján akár emberkereskedelem áldozatát, akár kapcsolaton belüli erőszak áldozatát akár más áldozatot az ország másik pontjába kell menekíteni. Természetesen ehhez egyenes arányban lenne szükség több munkaerőre is. Az áldozatsegítésben látható az ott dolgozók leterheltsége. Kiváló szemléltetés erre, hogy hatékonyabbá tenné az áldozatsegítés folyamatát, ha az ÁSK-ban dolgozna szakjogász, megbízott ügyvéd, aki helyben tud segítséget nyújtani.

Ezek mind előremutató lehetőségek, amik szükségesek, amelyek révén egyszerűbb, gyorsabb és gördülékenyebb lenne az áldozatsegítés. A szakemberek azonban a fejlesztések megtételéig is mindent megtesznek annak érdekében, hogy minden egyes áldozattá vált személy bűncselekmény elszenvedése következtében kialakult helyzetén segítsen és felruhazza ezen személyeket „empowerment”-tel.

Irodalomjegyzék

- Balogh Ágnes és Tóth Mihály: Magyar büntetőjog: Általános rész. Osiris Kiadó, 2015.
- Barabás Andrea Tünde: Áldozattá válás. in: Jakab András – Könczöl Miklós – Menyhárd Attila – Sulyok Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Kriminológia rovat, rovatszerkesztő: Barabás Andrea Tünde) (2022). 12-18.
- Bárd Károly: „Alkalmazott” viktimológia Észak-Amerikában, Magyar Jog, 1984/1. sz. 20-29.
- Csürke József: A lótszevő eszmélése. Krízis és önmeghaladás. Budapest, Oriold és Társai. 2011.
- Dávidné Hidvégi Julianna: Az áldozatsegítő szerep és ami a szerepben maradáshoz szükséges 11.
- Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power. General Assembly resolution 40/34, annex
- Doszpoly Orsolya: Együttműködés, partnerség az áldozatsegítés rendszerében. In: Piukovics Éva (szerk.): Módszertani Kézikönyv az áldozatsegítő központok munkatársai számára. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest 2022. 132-140.
- Doszpoly Orsolya – Barta Gábor – Novák István – Patai Péter: A hazai áldozatsegítés rendszerének aktuális kérdései. Fontes Iuris 2020/3 12-15.
- European Parliament resolution on the Commission communication to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee on crime victims in the European Union: Reflexions on standards and action. (COM (1999) 349) C. pont
- Fehér Lenke – Zséger Barbara: Civilek az áldozatsegítésben. In: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzőkézikönyve. Borbíró Andrea – Kiss Anna – Velez Edit – Garami Lajos (szerk.) 2009. https://tettprogram.hu/sites/default/files/uploads/bm/tamop_tk_2_aldseg+reintegr.pdf 95-96.
- Görgényi Ilona (2004a) Ötletek a készülő áldozatvédelmi törvényhez - az áldozat büntető eljárásjogi helyzete de lege referende, Kriminológia Közlemények 61. Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság 105-131.
- Görgényi Ilona: A viktimológia. In: Gönczöl – Korinek.- Lévai (szerk.) Kriminológiai ismeretek, Covina 1996. 106.

- Guide for Policy Makers. On the Implementation of the United Nations Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power. 16.
- Herke-Fábos Barbara Katalin: Az áldozatsegítő központok helye a gyermekvédelmi jelzőrendszerében – az áldozattá válás kezelése igazságügyi szolgáltatási eszközökkel. Családi Jog, Orac Kiadó 2023/4. 29-36.
- Kámán-Németh Martina: Együttműködési megállapodások és megállapodás nélküli együttműködések. In: Piukovics Éva (szerk.): Módszertani Kézikönyv az áldozatsegítő központok munkatársai számára. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2022. 151.
- Kerezsi Klára és Kó József: A fiatalkorúak büntetőigazságszolgáltatásának hatékonysága. Kriminológiai Tanulmányok, OKRI, Budapest, 2008. 93-147.
- Patai Péter: Kapcsolati erőszak. In: Piukovics Éva (szerk.): Módszertani Kézikönyv az áldozatsegítő központok munkatársai számára. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2022. 77-94.
- Patai Péterrel, a pécsi Áldozatsegítő Központ koordinátorával készített tanulástámogató interjú a PTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék Családjogi és Szociális Jogi Csoport SzociálishÁLAW elnevezésű podcast tananyaghoz. Elérés útja: [Patai Péterrel készített beszélgetés V. része - YouTube](#)
- Patai Prezi. online elérés: <https://prezi.com/p/ftxnp63qrmjg/bamkh-jelzorendszeri-koordinacios-ertekezlet-masolata/>
- Pécsma: Fókuszban az ember: áldozatsegítő központ nyílt Pécsen, online elérés helye: <https://www.pecsma.hu/abszolot-no/fokuszbzan-az-erzelmi-segitsegnyujtas-aldozatsegito-kozpont-nyilt-pecsett/>
- Pintér Luca: Elkészült a miniszteri jelentés a győri kettős gyerekgyilkosságról. online elérés: https://index.hu/belfold/2020/01/09/elkeszult_a_gyori_kettos_gyerekgyilkossag_minis_zteri_jelentese/?fbclid=IwAR3gJcURvIm9CTDrZ_NQImB46Xcb2rInkYy5U_XGIL_GZuBt84mHXjSLNF4
- Polt Éva: A kormányhivatal működése az áldozatsegítés terén. In: Piukovics Éva (szerk.): Módszertani Kézikönyv az áldozatsegítő központok munkatársai számára. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest 2022. 45-60.
- Sömjén László – Zséger Barbara: Az állami áldozatsegítés rendszere és értékelése. 73-80.

- Szijjártó István: Állami áldozatsegítés: legjobb gyakorlatok a dél-dunántúli régióból. Belügyi Szemle, 2021/5. 799-812.
- Temesváry Zsolt: A szociális munka és a szociálpedagógia modern elméletei. Szemle Könyvek. Lakner Zsolt Lehel (szerk.) L'Harmattan, SZOSZAK, Budapest, 2018. 113-127.
- Téglási András: A szociális jogok alkotmányos védelme – különös tekintettel a szociális alapjogi védelmére. Dialóg Campus, Budapest, 2019.

Felhasznált jogszabályok

- 1645/2019.(XI.19.) Kormányhatározat az áldozatsegítés rendszerének fejlesztéséről
- A 2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről
- A 2009. évi LXXII. törvény a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásáról
- A 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- A 2017. évi XC. törvény a Büntetőeljárásról
- A bűncselekmények áldozatai és hozzátartozóik védelme, káruk megtérülése, enyhítése érdekében teendő jogalkotási feladatokról és egyéb intézkedésekről szóló 1074/1999. (VII.7.) Korm. határozat
- A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény
- A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásáról szóló 2009. évi LXXII. törvény
- A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013–2023) szóló 1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény
- A/RES/40/34. számú deklaráció a bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozatainak nyújtandó igazságszolgáltatás
- Az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- Az igazságügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos feladat- és hatásköréről szóló 362/2016. (XI.29.) Kormányrendelet

- Az ORFK 2/2013. (I.31.) utasítás a rendőrség áldozatsegítő feladatairól
- A sértett jogállásáról szóló 2001/220/IB tanácsi kerethatározat
- Az áldozatok jogairól szóló uniós stratégiája (COM/2020/258__final)
- Az Európai Tanács az áldozatoknak nyújtandó segítségről és az áldozattá válás megelőzéséről szóló R(87)21. sz. ajánlás
- Az Európai Unió 2001. évi kerethatározata a büntetőeljárásban a sértett jogállásáról
- Az Európai Unió Tanács 2004/81/EK irányelve a harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményektől érintett, a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről
- 1985. évi A/RES/40/34. számú ENSZ deklaráció a bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozatainak nyújtandó igazságszolgáltatás alapelveiről
- Az ENSZ 1985. évi deklarációja az igazságszolgáltatás alapvető elveiről a bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozatai számára
- Az ENSZ 1985. évi Deklarációja, az Áldozatok Magna Chartája
- Az ENSZ 1991. évi LXIV törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezménye
- Az erőszakos bűncselekmények áldozatainak kompenzációjáról szóló európai egyezmény (*European Convention on the Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes*)